

FIDES, RELI

GIO, MORES QVE AETHIOPVM SVB
Imperio Preciosi Ioannis (quem vulgo Presby-
terum Ioannem vocant) degentium, vna cū
enarratione confœderationis ac amicitie
inter ipsos Aethiopum Imperato-

res, & Reges Lusitaniæ initæ,
DAMIANO a Goes
Equite Lusitano
autore ac in-
terprete.

Aliquot item Epistolæ ipsi operi insertæ, ac lectu
dignissimæ Helenæ auitæ Dauidis Preciosi Ioannis,
ac ipsius etiam Dauidis, ad Pontificem Romanum,
& Emanuelelem, ac Ioannem Lusitaniæ Reges, eodem
DAMIANO a Goes, ac Paulo Iouio interpretibus.

Deploratio Lappianæ gentis, ipso etiam
DAMIANO a Goes autore.

LOVANI
Ex officina Rugeri Rescij,
M. D. XL.
Men. Sep.

THE PUBLISHERS

Printed and Published by
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
15 N. 2ND ST., PHILADELPHIA, PA.

Entered as Second-Class Matter, June 23, 1879,
under Post Office No. 234, Philadelphia, Pa.,
Post Office No. 234, Philadelphia, Pa.,
Post Office No. 234, Philadelphia, Pa.,
Post Office No. 234, Philadelphia, Pa.

Published by J. B. Lippincott & Co.,
15 N. 2ND ST., PHILADELPHIA, PA.

Copyright, 1879, by J. B. Lippincott & Co.

Printed by
J. B. Lippincott & Co.,
15 N. 2ND ST., PHILADELPHIA, PA.

DAMIANVS

A GOES EQVES LVSI-

tanus, Paulo Pontifici Ro-

mano Tertio

S.P.D.

NVLLA est res, in qua vberius niti debeamus, q̄ vt totus terræ orbis (si id aliter fieri non poterit) labore, sumptu, martyrio, ac omnium nostrum cruciatibus, ad Christi fidem alliciatur, allectusq; vt sub vnum ordinem, & viuendi ritum redigatur. Cuius rei cura, tibi Paule Pontifex Maxime, qui vt primus Episcopus, & Christi vicari⁹, eius vniuersali Ecclesiæ præfides, cæteris nobis omnibus, magis debetur. Quamobrem tuum est officium (quod etiam iam cum magna spe omnium incepisti) calamitatibus, quibus quotidie opprimitur, incedi, & opera, & studio tuo efficere, vt vni soli Christo totus mundus pareat, ac credat. cū vero crediderit, vt tibi, monitisq; tuis veluti Petri successori, in omnibus, quæ ad salutem animarum spectant, obediat. Quod cum eucnerit, dicemus te autore, prophetiam vnius pastoris, & ouilis adimpletam esse. Cuius rei palmam si obtinueris, quis profecto Pontificum, te vel honore, vel felicitate, vel merito anteibit: vel cui triplicem tiaram maiori iure concedemus q̄ tibi: quam vt consequaris, tē

A ii pora

pora, licet alioquin infelicia, magnas tibi occasio-
 nes nunc præstant, infelicia, inquam, ob eas cala-
 mitates, quas in Europa medendas habes. A nemi-
 ne enim acrius impetimur, quàm a vicino hoste. Nunc
 vero ut has molestissimas curas, quæ tibi (ut scio)
 perpetuo cordi sunt, omittamus, ad alias mitiores
 veniamus, quæ cum magna spe coniunctæ sunt, ut
 alter & nouus quodammodo orbis, cum Christi fi-
 de, tuæ sanctitatis maiestatem, et imperium agnos-
 scat. Quapropter si hæc negotia ita tractaueris, ut
 te quasi gubernatore ecclesia, tum Europæa, tum AE-
 thiopica, vitatis periculis, et naufragijs, in portum
 salutis veniat, de te canemus illud prophetici Sapi-
 entię canticum, Penetrabo omnes inferiores par-
 tes terræ, & inspiciam omnes dormiētes, & illumi-
 nabo omnes sperantes in domino. videte, quoni-
 am non soli mihi laboraui, sed omnibus exquiren-
 tibus veritatem. Adest nūc demum tempus, in quo
 hanc prophetiam, per te adimpletum iri cōfidim⁹.
 adsunt hic Aethiopes, gens magna & Christi auis-
 sissima, cuius sanctissimus Imperator amicitiam
 Europæorum Christianorum cupiens ad te, & ad
 inuictissimos Reges Lusitaniæ, legatos misit, per
 quos, ut ex eius epistolis apparet, non tantum sibi
 Christianam amicitiam, & charitatem cupit a prin-
 cipibus Europæis impertiri, verum etiam eosdem
 quos

DE AETHIOPVM MORIB.

(quos assidue in acerbissimis discordijs nouit versari) ad Christianam concordiam pientissime adhortatur. Res sane ob quam omnes, pudore affici debemus. Surrexit iam Regina Saba, et vocat nos in iudiciũ, errata nostra reprehendens. Adimplentẽ Christi prophetiẽ, & quos ipse elegit, paulatim ab ipso consortio dilabũtur, eiusq; p̄cepta, & promissa deuoluũtur ad eos, qui Ethnici & a Christo alieni reputabantur. Is enim Aethiopum Imperator, cum omnib⁹ suis regnis, vt ex nostra enarratione apparebit, sub tua disciplina viuere cupit, nec quicquam magis optat. Nec etiã ignorat ex Apostolorum doctrina, quã in octo libris digestam habet, Episcopo Romano, omnium Episcoporũ totius orbis principatum deberi, cui plane, sancteq; parere vult, ab eoq; in Christi Ecclesiã institutis, bene & sancte instrui. ad quod viros doctos sibi dari orat, atq; exorare auide affectat. nec eo contentus, vt suarũ etiam postulationũ in posterũ extet memoria, petit, vt huius rei fides maneat in Pontificum annalibus, vt sic ab historia Ecclesiastica, eius epistolę, ac piĩssima optata illuminentur, & posteritas intelligat, quo tempore, sub quoq; Pontifice hæc gesta fuere. Viros autem doctos, sacrarumq; literarum disciplina, & aliarum artium bene instructos, non dubito, quin tua sanctitas iã ad
 cum

eum transmiserit, aut omnino sit missura. Quorū
 doctrina & industria, simul cū sermone, & labore
 nōnullorum, quos iā serenissimi Reges Lusitaniæ
 Emanuel, et Ioannes eius filius miserunt, facies vt
 omnes Christiani in Aethiopia, & India degen-
 tes, sensim legibus Romanorū Episcoporū (quos
 Christi vicarios non reformidant fateri) pareant.
 Quibus tandem tua opera nobiscum per verā reli-
 gionem cōiunctis, ac in vno ouili simul, & sub v-
 no pastore Christo congregatis, intelligemus sup-
 nos omnes domini misericordiam confirmatā, &
 eius regnum omnium seculorum, et dominationē
 eius omnium generationum esse, & tunc omnis ca-
 ro benedicet nomini sancto eius in secula. Et ne
 prolixior sit exhortatio mea q̄; oportet, præsertim
 ad eum, cuius vitæ ac doctrinæ omnes emuli sum⁹,
 & esse debemus, ad exordium enarrationis me con-
 feram, quam aliquantulo altius repetam, vt sic cla-
 rius ostendam, quibus principijs hæc sanctissima
 Preciosi Ioannis, & Regum Lusitaniæ amicitia, &
 foedera inita sint, sperās me, dum quæ vera, & legi-
 tima sunt, enarro, animos legētium incendere pos-
 se, & ad huiusmodi munera allicere, quo Chri-
 sti fides vberius, in omnibus terræ
 angulis propagetur, prædi-
 cetur, colaturq;.

ANNO

ANNO ab ortu Seruatoris humani generis
 Christi M.cccc.xxxiii.vita functo Ioãne Lu
 sitanię Rege eius noĩs primo, cognomento bonę
 memorię, q̄ Lusitaniã a Castellanoꝝ incurſioni
 bus, oppugnationibusq̄, quibus eã ferme totã po
 pulauerant, liberauit, inter alios, quos reliquit fi
 lios, Henricus cęteris omnibus, in disciplinis, præ
 cipue Mathematicis doctior fuit, qui propter sola
 aſtrorum ſtudia cœlebs vixit, ac vt curſus ſtellarũ
 accuratius meditaretur, vitam in ſacro promonto
 rio, quod caput ſancti Vincentij dicitur, egit, quẽ
 locum propterea, quod in eo cœlum raro turbidũ
 efficitur, elegit, ne nubibus interpoſitis instrumen
 tis, quibus ad rationem eius muneris vtebatur, cõ
 ſyderatio cœleſtium curſuum impediretur. Is aut̄
 Hẽticus, vt fructus ſtudiorum ſuorum capeſſeret,
 id quod iam ex multis vigilijs compertum habe
 bat, nempe Atlanticum Oceanum, in Indicum,
 ruruſ Indicum in Atlanticum profluere, nauib⁹
 proprijs ſuis, ac ſumptibus conſtituit inueſtigare.
 quibus iterum atq̄ iterum miſſis, bonã partem li
 toris Atlantici penetrauit, in quo oppida, & ciuita
 tes, inſulęq̄ permultę repertę ſunt. Quibus in lo
 cis omnibus Chriſti fides eius opera innotuit, in
 ibiq̄ templa quoq̄ erecta ſunt, præſertim in inſu
 lis

lis olim desertis. quarum prima insula Lignorum,
 quæ vulgo Madeira vocatur, nunc celeberrima, &
 frugifera est. Tandem, vt sunt res mortalium in-
 stabiles, anno salutis nostræ. M. cccc. lx. die xxiiii.
 Octob. morte interceptus, has nauigationes, quo-
 niam expers matrimonij erat, ad coronâ regni, tã-
 q̃ fundum hæreditarium transmisit. quæ per man-
 traditæ, ad tempus Ioannis secundi eius nominis,
 sine aliqua externorum regum, ac principum æmu-
 latione, aut inuidia deriuatę sunt. Quo Rege vi-
 uente, Columbus Genuēsis, vir nauticę artis peri-
 tus, ab ipso Rege, cui occidentalium Indiarum na-
 uigationes ostendere pollicebatur, repulsus, ac in-
 auditus, dimissusq; auxilio, auspicioq; Ferdinan-
 di, & Elizabeth Regum Castellę, illud iter feliciter
 tentauit, ac prouincias illas amplissimas, & magni
 emolumenti primus repperit, & qua nauibus adi-
 ri poterant, commonstrauit. Is autem Ioannes cū
 diu animo voluisset res Oriētaliū Indiarum, de
 quarum vbertate scriptis antiquorū, multa, & va-
 ria prodita erant, inter alios immensos labores, &
 sumptus, quibus nō pepercit, viros aliquot lingua
 Arabica edoctos, ad illas prouincias, præsertim ad
 Preciosum Ioannem mittere decreuit. Quorum
 duo fuerunt, Alfonso a Paiua, natus ex Albo
 Castro. Alter vero Ioannes Petrus a Couilhã, vter-
 q; Lu

q̄ Lusitanus. Ii Schalabitano, septimo die Maij,
 anno a Seruatoris CHRISTI ortu millesimo,
 quadringentesimo, octogesimo sexto, iter suum fa-
 cere auspiciati sunt, & mercatores se semper simu-
 lantes, primum Barchinona, inde Neapoli, postea
 Rhodo, demum Alexandria iter facientes, Cay-
 rum peruenerunt, ibi mercatorum sodalitiū na-
 cti, versus Thor iter ceperunt. In quo loco nauī cō-
 scensa, ad quandam urbem, nomine Cuaquen, in
 litore Aethiopico sitam appulerunt. Postea A-
 denem nauigāt, inde Alfonso iterum in Aethi-
 opiam ad Preciosum Ioannem, Ioannes vero Pe-
 trus in Indiam proficisci inter se constituūt. Ioan-
 nes autē Callectio, Goa, ac toto Malabarorum
 litore peruestigato, Zofalam nauigauit. Inde rur-
 sus Adenem, hinc recta Cayrum profectus est, vt
 sodali suo inuento, in Lusitaniam ad Regem redi-
 rent (statuerant enim cum Adene discessissent, cer-
 to quodam tempore, ad eundem Cayri locum cō-
 uenire) quo cum reuerterentur, a duobus Iudæis
 Lusitanis, quorū alter Rabbi Abraham vocaba-
 tur, Beiensis, alter Ioseph Lamecensis, literas Re-
 gis Ioannis accepit, ab eisque intellexit, collegam
 suum Alfonso inibi vitam morte commutasse.
 Iisdem literis præceptum erat, ne in patriam redi-
 rent, nisi Oromuzia perlustrata, ac Precioso Ioan-

ne salutato, de cuius statu Rex avidissime cupiebat certior fieri. Qua de causa Ioānes Petrus ignorans quæ Alfonso eius collega, dum viueret, gesserat, iterum Adenem Rabbi Abraham socio repetit. Iosephum vero cum literis, quibus itinera sua, actaq; significabat, ad Regem remittit. ūde quadā nauī conscēsa, in Oromuziam nauigauit. In quo loco Abrahā Iudæo relicto, cui literas quoq; ad Regem tradidit, Mecham versus nauigare constituit, quam cum iam in oculis haberet, cupido eum incesit montis Synai videndi. inde discessum est Thor. Rursus nauigatione vsus, faucib⁹ maris Erythræi transmissis Zeilam peruenit. reliqua deinde itinera vsq; ad aulam Preciosi Ioannis pedibus emensus est, qui tunc tēporis Alexander vocabatur. cui humanissime acceptus, literas, quas habebat a Ioāne rege, tradidit, eiq; topographiā, quam vulgo mapam vocāt, quo nostras nauigationes perspiceret, in manus dedit. Is autem Alexander cum statuisset eum remittere, ne id faceret morte præuentus est. Quo mortuo frater in eius locum successit; cognomento Nau, sed ab eo nunquam idem Ioannes Petrus potuit facultatem in patriam redeūdi impetrare, eoq; extincto, idem illi a filio Dauide regni hærede, denegatum fuit. Donatus igitur amplissimis muneribus, quæ illi ad patriæ delyderiū

riū leniendū concessa fuere, (quādo exire provinciā non licebat) vxorem nobilem duxit, ex qua q̄ plurimos filios suscepit. Hunc nostri oratores, in ipsa aula Preciosi Ioannis inuenerūt, & allocuti sunt. A qua discedentes, anno millesimo, quingentesimo, vigesimosexto salutis nostræ, eum libenter in patriam reduxissent, atq; ipse quoq; eo redeundi, percupidus erat. sed id a Dauide obtinere nunquā valuerunt, respondēte ad ipsorum preces, se illum virum, vna cum regnis suis, a patre Nau accepisse, eumq; pari cura, & amore cum ipsis regnis seruare velle, nec debere illum tædere Aethiopicæ vitæ, apud quos tum a patre, tum ex sua liberalitate amplas diuitias, & ditiones accepisset. Is vt nostri asserunt, omniū hominum ferme linguas callet, quæ de causa, et præcipue ob eius prudentiam, quæ eximia erat, tam auide ab Aethiopiæ Imperatorib⁹ retentus fuit. vnde res Lusitanicas eorumq; navigationes exactissime cognouerunt. quibus sæpius recensendis, vt doctus et eloquens erat, Aethiopum nationem nobis conciliauit. Postmodum Ioanne secundo Rege mortuo, in eiusq; locum Emanuele felicissimo succedente, classe, cui præerat Vascus a Gama, anno millesimo, quadringentesimo nonagesimosextimo, Vlyssippone soluēte, capiteq; Bonæ spei primo superato, ad Indiam Ori-

entalem nostri tandem peruenere. In qua varia bella gerentes, multas prouincias ac ciuitates, sub nostrum imperium redegerunt. Quæ cum in Aethiopia, tum per finitimos, tum per aliquot Lusitanos, qui ad aulam Preciosi Ioannis tunc temporis ex India venerant, renunciata essent, Helena Davidis auia, quæ ob tenellam ipsius Davidis ætatem, administrationem regnorum habebat, quendam Matthæum Armenium, virum multarum rerum, atque linguarum peritum, in Lusitaniam ad Emanuelem Regem misit, & quo maior autoritas, & fides legationi esset, quendam nobilem iuuenem Absynum misit, quos ego sepius in aula nostra conueni, & familiariter allocutus sum. Is enim Matthæus varijs itineribus, Goam ad Alphonsum Albuquerque Proregem puenit, a quo humanissime acceptus ac liberaliter dimissus, nostris nauibus, anno millesimo quingentesimo decimotertio, Vlyssipponem appulit. Is coram Emanuele, legatione sua exposita, crucem coccinatham ex eo ligno, in quo Christus pependit, Regi dedit, quam crucem frequentissime uidi, & ueneratus sum, dum frater meus Fructus a Goes, Regi cubicularius, eam in sua custodia haberet. Lite regem autem sui principis, quas secum ad Emanuelem Regem tulerat, sic loquebantur.

Epistola

DE AETHIOPVM MORIB.

Epistola Helens auiæ Dauidis Preciosi
 si Ioannis Aethiopum Imperatoris, ad
 Emanuelem Lusitanorum etc. Regem,
 scripta anno. M.D. IX.

IN nomine Dei patris, & filij, & spiritus sancti,
 vnus solus in tribus personis dei, salus, gratia,
 & benedictio domini nostri, & redemptoris Iesu
 Christi, filij Mariæ virginis, nati in domo Bethle-
 hemitica, sit super dilectum fratrem nostrum Chri-
 stianissimum Regem Emanuelem, dominatorem
 maris, victorem ferorum incredulorūq; Mauro-
 rū. Dominus deus te bene fortunet, tibi victori-
 am de inimicis tuis donet, tuarūq; regna & ditio-
 nes, per deuotas preces nuntiorum redemptoris Chri-
 sti, nempe quatuor Euangelistarum, sancti Ioan-
 nis, Lucæ, Marci, & Matthæi, longe lateq; dila-
 tet, et extendat, quorum sanctitates & orationes te
 seruent. Certiorem te facimus perquam dilecte
 frater, ad nos vsq; appulisse ex magna illa vestra et
 eximia aula duos nuncios, quorum quidem alteri
 nomen erat Ioannes, qui se presbyterū aiebat, alte-
 ri vero Ioānes Gomez, petijssq; a nobis commea-
 tum & milites. Quare nos mittimus nostrum O-
 ratorem Matthæū, fratrem nostri seruitij, cum ve-
 nia patriarchæ Marci, q; nobis dat benedictionē,
 mittens

mittens presbyteros Hierosolymam, qui est pater
 noster, ac omnium nostrarum ditionum, columna
 fidei Christi, & sanctę trinitatis. Is de nostro mā-
 dato misit ad magnum uestrū ducem eorū, qui p
 fide nostri Seruatoris Iesu Christi militant in In-
 dia, ad illi significandū, nos esse promptos ad mit-
 tendum tum com meatum, tū milites, si necesse fu-
 erit. Proinde fama accepim⁹ principem Cayri co-
 gere magnam classem aduersus uestras copias, ni-
 mirum vt sese vindicet de iniurijs damnisque, per
 militię tuę (quam in India habes) duces, sibi (vt ve-
 re nobis constat) sæpe illatis, quod deus sua sancta
 bonitate indies magis magisq; fortunare dignetur,
 vt cuncti tandem increduli, penitus sub iugū mit-
 tantur.

Nos itaq; aduersus illorum insultus missuri su-
 mus militum copias, quę maneat ad fretum Me-
 chę, scilicet BEB ALMANDEB, aut certe, si id
 tibi commodius videbitur, ad portum Iudę, aut
 Thor, vt tandē auferas perdasq; huiusmodi Mau-
 ros, et incredulos a facie terrę, ita vt dona, & obla-
 tiones quę afferuntur ad sanctum sepulchrum, de-
 inceps non vorentur a canibus.

Adest iam tempus illud promissum, quod, vt
 aiunt, Christus & mater eius Maria prædixere,
 quod scilicet in postremis temporibus oriturus es-
 set

Fuit oim prin-
 eps Cayri Sultra
 us, quā ciuitatē
 nunc occupat ma-
 gus Turca.

et in d-
 Babel man-
 del.

Iuda & Thor
 sunt ciuitates ma-
 ritimę ad sinum
 Arabicū, quo Lu-
 itani quotannis
 Barbaros ex-
 ursum faciunt.

set e regionibus Franciis Rex quispiam, qui abo- Franciis. i. Chri
 liturus esset vniuersum Barbarorum, & Mauro stianis Europæis,
 rum genus, & hoc ipsum quidem nunc tempus est Indi enim et Ma
 quod CHRISTVS benedictæ suæ matri futu- hometani fere o-
 rum promisit. mnes Christianos

Porro quicquid Orator noster Mattheus, uo- Europæ generali
 bis dicturus est, id velut a nostra ipsorum perso- nomine Francos
 na profectum accipite, eiq; fidem adhibete. Est si- uocant.
 quidem vnus inter nostrę aulę præcipuos, atq; ob
 id illum ad vos mittere voluimus. Commisisse-
 mus autem hæc vestris nuntijs, quos huc legastis,
 sed cepit nos metus, ne nostra negotia, non ex no-
 stra sententia vobis nota forent.

Mittimus ad vos per hunc nostrum Oratorem
 Mattheum, crucem vnã, factam haud dubie ex
 frusto ligni, in quo Seruator noster Iesus Christus
 crucifixus fuit Hierosolymis. Id autem sacrosan-
 cti ligni frustum, ex Hierosolymis ad nos allatū
 est. Porro ex eodem duas fecimus cruces. earum
 altera quidem apud nos manet, alteram vero de-
 dimus isti nostro Oratori, ad vos perferendam.
 Lignum nigri coloris est, pendetq; ab exiguo ar-
 genteo annulo.

Cæterum si vobis usum fuerit, aut uestras fi-
 lias matrimonio iūgere nostris filijs, aut nostros fi-
 lios dare uestris filiabus, id & nobis in primis
 pergra

DAMIANI A GOES

pergratū erit, & vtrifq; vtile, & fraterni inter nos initium foederis, quod quidem nuptiarum cōnubium, cum in præfentiarum, tum etiam in futurum, tecum inire percupimus. Reliquum est vt & falus, & gratia noſtri redemptoris Ieſu Chriſti, ſanctęq; noſtrę Domine Marię virginis, ſe extendat tum ſuper vos, tū ſuper filios, filias, vniuerſamq; veſtram domum, Amen.

Ad hæc autem vos certiores facimus, ſi bella, exercitusq; coniungere vclimus, ſatis uirium nobis futurum eſſe ad (diuino accedēte auxilio) abolendū vniuerſos noſtrę ſanctę fidei inimicos. Verum noſtra regna, & ditiōes ſic ſunt in mediterraneis ſita, vt nuſq; in maria poſſimus erumpere. Quare nihil nobis eſt potentie in mari, in quo (deo laus) vos omnium eſtis potentiffimi. Ieſus Chriſtus ſit vobis auxilio, res enim, quæ in India per vos geſtæ ſunt, ſunt profecto magis miraculoſę, q̄ humanę. Quod ſi mille velis armare naues, nos et comœſtum dabimus, & cuncta, quę ad eam claſſem opus erunt, abunde ſuppeditabimus.

Hanc epiſtolā cum aliquibus fidei, religionis, morū, ſtatufq; A Ethioꝝ articulis, quos Mattheus coram Rege Emanuele, & eius concilio explicuit, hortatu Ioannis Magni Gothi Archiepiſcopi Vpſalię, in regno Suetię, cū quo in Pruſia nō vulga-

rem

rem contraxi amicitiam, ex idiomate Lusitanico, in quæ eam conscriptam habebam, latinam feci, quæ postea cum ipsis quoque articulis, me inscio, Antuerpiæ excusa est.

His ex legatis Aethiopum cognitis, Emanuel, vt erat & prudētissimus, & propagandæ fidei Christianæ auidissimus, legationem instituit grauissimis, & ornatissimis viris instructam. cuius capita fuere Eduardus Galuanus, vir non minus ætate, quàm prudentia, ac rerum vsu grauissimus, & Franciscus Alvarez, sacerdos, ac Regi a sacris, & is quoque senex, & moribus inculpatis. quos vtrosque de facie no uimus. Ii cum Matthæo sub Lupo Soarez Prorege ad Indiam nauigant, ac tandem Didaco Lupcz a Sequeira, Prorege, qui Lupo Soarez successerat, cum instructa classe, quam aduersus Turcas parauerat, ad portum Arquicum nomine, in litore Erythreo, ac in ditione Preciosi Ioannis situm deducuntur. ad quem locum appulsa est classis, anno salutis millesimo, quingentesimo, die secundo Aprilis, in quo itinere, in Camara maris Erythrei insula vita defunctus est Eduardus Galuanus, in cuius locum successit Rodericus Limius, qui ab ipso Arquici portu, vigesimo nono eiusdem mensis cum socijs eiusdem legationis, duce simul, ac comite Matthæo (nam Abesynus ille iuuenis, de quo su

superius mentionem fecimus, e vuis iam discesserat ad aulam Preciosi Ioannis contēdere cœpit, in quo itinere quoque mortuus est Matthæus, ac in quodā celeberrimo cœnobio, nomine Bisayn a nostris sepultus. Post cuius funebre officium, ad institutam profectiōem redeunt, ac post maxima itinera, labores infinitos, ingentia pericula, ad aulam Preciosi Ioannis perueniunt, a quo Rodericus cum collegis honorifice excipitur, ac tandem peractis mandatis, & acceptis, ad Emanuelem Regem remittitur. Is cum suis Arquicum profectus, classē, cuius prætor Lodouicus Menesius erat, & quæ ea de causa appulerat, vt eos reduceret, nō inuenit, quæ illos, quod serius aduenerant, expectare non potuit propter ventorum importunitates, qui in illis plagis, miro naturę arcano, sex perpetuos menses, ex vno cœli climate, deinde alteros illos sex menses ex aduerso spirant, Arquici literas inuenit apud præfectum oppidi, a prætore Lodouico relictas, ex quibus Regis Emanuelis mortem cognoscit. Quamobrem iterum in aulam Preciosi Ioannis redeundum esse constituit. quo reuerso, Preciosus Ioannes ad Romanum Pontificem scribit, literasq; Francisco Alvarez Romam ferēdas cōmisit. Ii omnes iam spacio sex annorum in illis prouincijs commorati, tādē cū legato Aethi-

opico,

opico, quem Preciosus Ioannes ad Regem nostrū
 mittebat, Arquici aliā classē regiam, quę eorum
 causā iterū venerat, conscendūt, idque anno millesi-
 mo, quingentesimo, vigesimo sexto, mense Aprili.
 Inde soluentes Indiam petunt, ac tandem longis
 nauigationibus, Vlyssipponem ad Regem Ioan-
 nem, anno millesimo, quingentesimo, vigesimo se-
 ptimo, mense Iulio redeunt. qui oratorem Aethi-
 opicum ob certas eius legationis causas, apud se
 ad annum millesimum, quingeniesimum, trigesi-
 mum nonum vsq; retinuit, Franciscumq; Alua-
 rez ad Clementem Pontificem septimum cum li-
 teris Preciosi Ioannis, cuius orator ex Aethiopia
 uenerat misit, quas ipse Pōtifex ex manibus eiusdē
 Francisci Alvarez Bononiæ, anno salutis millesi-
 mo quingentesimo, trigesimotertio, mense Ianua-
 rio, Carolo Quinto Imperatore præsentē accepit.
 Quarum & aliarum ad Emanuelem, & Ioannem
 Reges interpretatio, Paulo Iouio viro erudito
 debetur, qui eas ex Lusitanico sermone, in
 quem tum versæ erant, Latinas
 fecit, vt iam hic videre
 licet.

Literę serenissimi Davidis A Ethiopiae
Imperatoris ad Emanuelem Portugal
lię, &c. Regem, scriptę anno millesimo
quingentesimo vigesimoprimo, Paulo
Iouio interprete.

IN nomine Dei patris, vti semper fuit, cui non
Inuenitur principiũ, In nomine Dei filij vnici,
qui est similis ei, anteq̃ sit visum lumen stellarum,
anteq̃ poneret fundamenta maris Oceani, alio au
tem tempore conceptus fuit in vtero virginis, sine
semine virili, & sine nuptijs. In hunc enim modũ
scientia erat officij eius. In nomine paracliti spiri
tus sanctitatis, qui scit cuncta secreta, quę sunt, vbi
antea fuit, omnium scilicet altitudinum coeli, quod
sine columnis, & absq̃ vllis fulcimentis sustinetur,
qui aplificauit terram, quę antea nõ erat creata, nec
cognita ad oēs ptes ab ortu ad occasum, et a septen
trionẽ ad Austrum. Nec iste est primus, vel secun
dus, sed est trinitas coniuncta in vno æterno crea
tore rerum omniũ, ab vno tantum cõsilio, & vno
verbo, per sæcula seculorum. Amen.

Has literas mittit Atani Tinghil, id est, thus vir
ginis, quod nomen est a baptisate, nunc vero in
ipso suscepti regni initio, assumpsit nomen David,
dilectus

5

DE AETHIOPVM MORIB.

dilectus a Deo, columna fidei, cognatus stirpis Iude, filius David, filius Salomonis, filius columnæ Syon, filius feminis Iacob, filius manus Mariæ, filius Nau per carnem, Imperator magnæ & altæ Aethiopiæ, magnorum regnorum, & ditionum, & terrarum, Rex de Xoa, de Caffate, de Fatigar, de Angote, de Bãru, de Baaliganze, de Adea, de Vangué, de Goiãme, vbi Nilus oritur, de Dama-
 raa, de Vaguemedri, de Ambeaa, de Vagne, de Tigrî Mahon, de Sabaym, vnde fuit Regina Sarba, de Bernagaes, & dominus vsque ad Nobiam finē Aegypti. Hæ literæ diriguntur Regi potentissimo & excellentissimo, semper victori Domino Emanueli, qui habitat in amore dei, et firmus permanet in fide catholica, filio Apostolorum Petri, & Pauli, Regi Portugalliæ & Algarbiorum, amico Christianorū, hosti, Iudici, Imperatori, domitori Maurorum, & gentium Africæ, & Guineæ a promontorio, atq; insula Lunæ. Maris Rubri, Arabiæ & Persidis, & Armutiæ, magnæ Indiæ, et omnium locorum earum, & omnium insularum, terrarum adiacentium, profligatori Maurorum, & fortium paganorum, domino arcium & altorū Castellorum, & murorum, propagatori fidei Iesu Christi. Pax tibi domine Rex Emanuel, qui Dei fretus auxilio, Mauros occidis, & tua classe, tuo
 exerci

exercitu, & tuis ducibus vndiq; tanq̄ infideles cae-
nes expellis. Pax sit cum Regina vxore tua amica
Iesu Christi, serua Mariæ virginis matris, ipsius
Saluatoris totius mūdi. pax sit filijs tuis, nūc vti in
virenti horto, & florentibus lilijs, mensa esculentis
parata. pax filiabus vestris, quæ sunt indumētis or-
natæ, sicut palatia aulæis exornantur. pax affinib⁹
tuis, ex sanctorū semine procreatis, sicuti dicit sacra
scriptura, filij sanctorum sunt benedicti, & magni
foris & intra domum. pax sit consiliarijs & officii-
alibus tuis, potestatibus, & ius dicentibus. pax Du-
cibus tuis castrorum, & confiniū, & omnium rerū
munitarum, pax omnibus gentibus, populis, et vr-
bibus, & cunctis inhabitantibus præter Mauros,
& Iudæos. pax omnibus parochijs, & omnibus
Christo, & tibi fidelibus. Amen.

Cognoui domine Rex, & mi pater, quod cū ad
te nominis mei fama, per Mattheū oratorē nostrū
fuiſſet delata, statim Archiepiscoporum, & Episco-
porum, ac Prælatorū magnum numerū aduocari
iussisti, qui de ea legatione Deo Christo gratias a-
gerent, ipsumq; Mattheū summo cum honore, &
hilaritate fuisse susceptum, qua de re mirifice sum
lætat⁹, & gratias pariter Deo egi, et hoc deuote fe-
cit etiā populus meus. Dolui aut̄ cum ab his intelle-
xi ipsum Mattheum in reditu suo dū intraret fines
meos

DE AETHIOPVM MORIB.

meos in monasterio de Bisayn fuisse mortuū, eū au-
 tem ego nō miseram, quoniā adhuc puer erā vnde-
 cim annorum, vixdum suscepto regni sceptro, post
 mortem patris, sed Helena Regina, quam loco ma-
 tris colebam, et regnū pro me gubernabat. Is Mat-
 theus mercator erat, Habrahā vocatus, sed sibi no-
 uum nomen idcirco imposuerat, vt securius per fi-
 nes Maurorū iter faceret. Verū is in Dabul a Mau-
 ris pro Christiano agnitus, in carcerem fuit conie-
 ctus. Quod cum significasset vestrorū exercituum
 Præfecto, is misit fortes viros, qui Christianū ho-
 minē e teterrimo carcere liberarent, maxime cū di-
 dicisset eum esse legatum meū. Itaq; illum ereptū e
 manibus inimicorum, curauit vestris nauibus, ad
 conspectum vestrum transuehendū. Is Matthæus
 meo nomine, tibi Regi mādata exposuit, rescripsit-
 q; se honorifice susceptum fuisse, & cumulate oīs
 generis muneribus honestatum, quod & nuntij pa-
 riter vestri affirmabāt, quos magnus vestre classis
 præfectus Didacus Lupez de Sequeira ad nos mi-
 sit, q̄ literas præsentarūt, quas afferre debuerat E-
 duard⁹ Galuanus, q̄ in insula Camerōis diē obie-
 rat, quibus cōspectis literis, magnope sum gauisus,
 & Deo egi gratias, et tū magnā cepi voluptatē, cū
 pectora vestrorū nūtorū crucib⁹ insignita cōspice-
 rem, & experirer percunctando eos, ritus tenere
 fidei

DAMIANI A GOES

fidei Christianæ, quæ essent verissimi, & illud me singulari deuotione iniecta vehementer permouit, quod intelligerem iter in Aethiopiam inuentum esse, non sine miraculo. Nam referebant præfectum classis, quum diu per mare Arabicum errasset, & propterea de inueniendo nostro portu desperasset, re infecta, redire in Indiam voluisse, maxime propter feruas maris tempestates, sed in aurora opportune rubram crucem in coelo apparuisse, qua salutata, a nauis proras in eam partem esse conuersas, monstrantesque deo repertum esse portum nostrum, quæ res mihi pro miraculo visa est, & certe is classis præfectus Deo debet admodum esse dilectus, postquam tantam ei felicitatem concessam videmus, quantam nemo ante eum a deo impetrare potuerit. De hac autem mutua legatione antiquitus prædictum fuit a Prophetâ in libro de vita, & passione sancti Victoris, & in libris sanctorum Patrum, quod Rex magnus Christianus, cum Rege Aethiopiæ esset cum mutua pace conuerturus, sed hoc nequaquam futurum existimabam diebus vitæ meæ. Verum deus certum sciebat, ut laudetur nomen eius, qui nuntium ad me detulit, ut ego pariter id mittere possem ad te patrem meum in Christo, & amicum, ut simus in vna fide, postquam a nullo alio rege Christiano nuntium aut certam noticiam habuerim. Hactenus circum me

Mauri

DE AETHIOPVM MORIB.

Mauri erant, filij Mahometis, & Gentiles, & reli-
 qui sunt serui, qui Deum non agnoscunt, et alij qui
 ligna & ignem venerantur, & alij qui solem ado-
 rant, & alij qui serpentes Deos esse putant. cum his
 nūquam pacem habui, quoniam ad veritatem ve-
 nire recusant, & frustra his prædicabam fidem, nūc
 vero conquiesco, & Deus quietem dono mihi de-
 dit cum hostibus meis & tuis. Nam in finib⁹ me-
 is cum armatus contra eos progredior, ipsi faciem
 & terga vertunt, & Duces, & milites mei, per cam-
 pos de his victorias consequuntur. Neq; mihi De-
 us irascitur, vt dicit Psalterium, & Deus vota eo-
 rum Regum implet, qui iusta petunt, nec hoc ad
 laudem nostram pertinet. Nam Deo agenda sunt
 gratiæ. is est qui mundum vobis dedit, & terram
 Gentilium perpetuo concessit, ac aliorum terras,
 quæ sunt a finibus vestris, ad initium Aethiopiæ.
 propterea ingentes Deo gratias ago, & prædico
 summam eius potentiam, cum sperem eorum po-
 pulorum filios, qui in tuam ditionem venient p-
 cul dubio fidei veritatem esse cognituros. quam-
 obrem do gratias Deo, & spero quod filij vestri,
 & ego, & vos, de felicibus earum rerum successi-
 bus, abunde lætabimur. & vos Deo debetis conti-
 nue supplicare, donec gratiam vobis det potiundi
 templi sancti in Hierusalem, quæ est in potestate ho-
 D i stium

stium Christi, Maurorum, & Gentiliū, & hæreticorum. & si hoc perfeceris, caput tuum omni laude plenissimum erit. Ceterum ex numero legatorum, qui ad me veniebant, cum prædicto Mattheo tres periere, & Præfectus magnus vestræ classis devenit apud Macua in colloquium cum Rege de Bernagais, qui est imperio meo subiectus, & statim legatos ad me misit, & munera ingentia, quæ mihi charissima fuerunt. Verum nomen vestrum omni gemma, & thesauro mihi præciosius videtur. Sed hæc trāseamus, & agamus inter nos, quomodo inuadere, & capere possimus alias infidelium terras. Ego certe dabo millies cētena millia drachmarum auri, & totidem millia militarium virorum. Itemque materiam & ferrum, & cuprum, in usum ædificandæ, et ornandæ classis, magnam etiam commæatus copiam. amice vna conueniemus, et quoniam non est cōsuetudinis, et dignitatis meæ ad petendam pacem legatos mittere, et tu primus a me eam sincere quæsiuisti, ad verificanda Christi verba. Nam scriptum est, Beati pedes, qui portant pacem. Et ego propterea sum ad id paratus, more Apostolorum, qui erant vnanimes, et vnus cordis. O Rex, et pater mi Emanuel, vnus Deus te sospitem velis, et seruet, qui est Deus cœli, et semper vnus substantiæ, nec iuuenescit, nec senescit.

Is qui

Is qui a te nuntium attulit, Rodericus Lima vocabatur, legationis optimorum virorum princeps, et cum eo Franciscus Alvarez, quem propter vitæ probitatem, et singularem religionem, et iusticiam valde charissimum habui, maxime quod verissimis verbis, cum esset interrogatus de fide aptissime respondebat. Et ita debetis eum exaltare, et magistrum appellare, et dare ei officium conuertendi populos de Macua, et de Dalaca, de Zeila, et omnium insularum maris Rubri, quoniam sunt in finibus regnorum meorum, et ego ei concessi crucem, et baculum, in signum potestatis, et ita vos iubete, vt hæc ei concedantur, et crectur Episcopus illarum terrarum, et insularum, quoniã hoc meretur, et idoneus est in hoc officio administrando, et tibi Deus plurimum benefaciet, vt semper sis fortis contra hostes tuos, et eos cogatis ad pedes vestros procidere, et Deus tibi vitam prolonget, et participem faciat regni cœlorum in optimo loco, sicuti ego pro me optarem. Audiui autem auribus meis multa bona de te, et oculis video, quæ videre nequaquam credebam, et Deus cuncta de bono in melius succedere velit, et ibi sit uester locus supra lignum vite, ubi est locus sanctorum. AMEN.

Ego sicuti filius paruulus, quæ iussistis feci, & faciam si venerint legati vestri, vt inuicem mu-

D ii tuis

Is qui a te nuntium attulit, Rodericus Lima vocabatur, legationis optimorum virorum princeps, et cum eo Franciscus Alvarez, quem propter virtutem probitatem, et singularem religionem, et iustitiam valde charissimum habui, maxime quod verissimis verbis, cum esset interrogatus de fide aptissime respondebat. Et ita debetis eum exaltare, et magistrum appellare, et dare ei officium conuertendi populos de Macua, et de Dalaca, de Zeila, et omnium insularum maris Rubri, quoniam sunt in finibus regnorum meorum, et ego ei concessi crucem, et baculum, in signum potestatis, et ita vos iubere, vt hæc ei concedantur, et creetur Episcopus illarum terrarum, et insularum, quoniã hoc meretur, et idoneus est in hoc officio administrando, et tibi Deus plurimum benefaciet, vt semper sis fortis contra hostes tuos, et eos cogatis ad pedes vestros procidere, et Deus tibi vitam prolonget, et participem faciat regni cœlorum in optimo loco, sicuti ego pro me optarem. Audiui autem auribus meis multa bona de te, et oculis video, quæ videre nequaquam credebam, et Deus cuncta de bono in melius succedere velit, et ibi sit uester locus supra lignum vitæ, ubi est locus sanctorum. AMEN.

Ego sicuti filius paruulus, quæ iussistis feci, & faciam si venerint legati vestri, vt inuicem mu-

D i i tuis

DE AETHIOPVM MORIB.

tius, quod Matthæum mei gratia honorifice et liberaliter susceperitis, et remiseritis . Et ideo adiutor ea impetrare . neque hoc vobis pudorem afferrat, nam omnia persoluam. Et id quod filius petit a patre, negari nõ debet. et tu es pater meus, et ego filius tuus, et simus coniuncti simul , sicut laterculus cum laterculo in pariete copulatur, ita duo in vno corde, & amore I E S V Christi consentimus, qui est caput mundi, & qui cum eo sunt, assimilantur laterculis in muro coniunctis.

AMEN.

Literæ eiusdē Dauidis Aethiopiæ Imperatoris, ad Ioannem huius nominis tertium, Portugallię, et 3. Regem, scriptæ anno millesimo, quingentesimo, vigesimoquarto, Paulo Louio interprete.

IN nomine Dei patris omnipotentis, creatoris cœli & terræ, & omnium rerum factarum, visibilium, & inuisibilium. In nomine Dei filij Christi, qui est filius, & consilium, & propheta patris. In nomine Dei spiritus sancti, paraleti, Dei viui, æqualis patri, & filio, qui locutus est per os prophetæ, spirando super Apostolos, vt gratias agerent, & laudarent Trinitatē perfectā in cœlo, et in terra, in mari, & in profundo semper, AMEN.

Mitto has literas & nuncium ego Thus virginis, quod est mihi nomen a baptisate, nunc vero cum Imperij sceptro assumpsi nomen Dauid, dilectus Deo, columna fidei, stirps Iuda, filius Dauid, filius Salomonis Regum Israel, filius colūne Sion, filius feminis Iacob, filius de manu Mariæ, & filius Nau per carnē, maximo, et potentissimo, & altissimo Ioanni Regi Portugallię, & Algarbiorū, filio Regis Emanuelis. Pax sit tibi, & gratia domini nostri Iesu Christi sit semp tecū, AMEN.

Eo

Eo tempore quo ad me relatum est de potentia Regis patris tui, qui Mauros scēdissimi Mahumētis filios debellabat, Deo gratias ingētes egi, propter incrementū, et magnitudinem, & coronam cōseruatiōis, in domo Christianitatis. Similiter summam cepi uoluptatem ex legatorum aduentu, qui uerba ipsius Regis, ad me detulerunt, ex quibus singularis amor, et noticia, et amicitia inter nos effecta est, ad radicandos, expellendosque malignos Mauros, et incredulos Gentiles, qui habitant inter tua, meaq; regna. Dum essem in hac laetitia, audiui tuum, meumque patrem, prius esse uita defunctum, quam hinc legatos ad eum mitterem. Quamobrem gaudium meum in moerorem subito conuersum est, ita ut in hoc cordis mei dolore, mecum etiam aulæ nostræ proceres, et Prælati Ecclesiastici, et qui in monasterijs sunt, omnesque demum subditi nostri uehementissimum luctum fecerint, ita ut uoluptas primi nuntij, cum tristitia huius nouissimi exæquaretur. Domine a principio regnorum meorum hæten⁹ nulla legatio, nullusque nuntius, uel a Rege, uel a regno Portugaliæ ad me peruenit, nisi dum uiueret Rex, tuus pater, qui Duces suos ad me misit, et proceres cum Clericis, et Diaconis, qui totum solennium missarum apparatus attulerunt.

Et propter

Et propterea maxime sum lætatus, & eos honorifice suscepi, & non multo post eos dimisi, vt reuerterentur cum honore, & pace. & postq̄ peruenerūt ad portum maris, qui est in finibus meis, in mari Rubro, nō inuenere magnum Præfectum classis, quem pater tuus miserat, is enim non expectauit, & de hoc me fecerat certiolem, quoniam non poterat expectare, cum esset moris vestri, de triennio in triennium magnum classis Præfectum creare. Interim alius nouiter creatus aduenit, qua de causa longiorem, q̄ opus esset, moram legati contraxerunt. Nunc uero mitto mandata mea per fratrem Christophorū Licanati, cui nomen a baptismo est Zaga Zabo, nempe gratia patris, qui desideria mea coram uobis explicabit. & item ad Papam Romanum mitto Franciscum Alvarez, qui nomine meo præstet obedientiam, uti iustum est. O domine Rex frater mi attende, & da operam amicitiae, quam inter nos pater tuus aperuit, & crebro mitte nuntios, & literas, nam eas magnopere uidere desydero, uti a fratre meo, nam id æquum est, cum ambo simus Christiani. & Mauri, qui mali sunt, semper in sua secta concordés existunt, & nūc profiteor me nolle in posterum legationes Regis Aegyptij admittere, nec aliorum item regum, qui ad me sæpe legatos mittebant, sed solum celsitudinis

DE AETHIOPVM MORIB'

nis tuæ, quos uenire maxime opto, quoniam reges Mauri me loco amici non habent, propter religionis dissensionem, sed amicitiam simulant, ut tutius & liberius mercaturam in nostris regnis exercent, inde magnum commodum consequuntur. Ingentem enim vim auri, cuius sunt auidissimi, e regnis meis exportant, cum parum mihi sint amici, & comoda eorum nullam mihi afferant letitiam. sed hoc tolerandum fuit. quoniam superiorum regum nostrorum vetus est institutum, & si eis nequaquam bellum infero, & penitus profligo, temperandum in hoc mihi esse arbitror, ne illi contra sanctum templum in Hierusalem violent, et diruant, in quo sepultura est Iesu Christi, quam Deus in potestate foedissimorum Maurorum reliquit, & pariter solo equarent alia templa, quæ sunt in Aegypto, & Syria. & hæc causa est, cur eos non inuadam, & debellem, cuius rei me plurimum tædet. Etiam hoc mihi facilius persuadeo esse faciendum, quum neminem Christianum Regem habeam finitimum, qui me adiuuet, & cor meum exhilaret. Ego mi Rex nequaquam lætari possum de Christianis Europæis Regibus, cum eos audiam in vno corde minime consentire, vigereque inter eos bella. Estote simul omnes in vna concordia vnanimes. Debetis enim inter vos certo foedere esse contenti. Et certe si mihi Christianus

*2. h. p. m.
 exp. h. p. m.
 h. p. m. h. p. m.
 h. p. m. h. p. m.
 h. p. m. h. p. m.*

E i Rex

Rex finibus esset coniunctus, nunquam vna hora, ab ipso discederem, & de hoc non plane scio quid dicam, aut omnino faciam, cum hæc a Deo ordinata esse videantur. Domine mi mitte obsecro frequētes ad me nuncios. nam cum literas tuas video, vultum certe tuum intueor. Quoniam maior amicitia oritur inter longinquos, distantes, q̄ inter eos qui propinqui sunt, propter desiderium quo tenentur. Nam is qui reconditos habet thesauros, cū eos oculis non videat, corde semper, & quidem vehementissime diligit, sicuti Dominus Iesus Christus in Euangelio dicit, Vbi thesaurus tuus, ibi cor tuum, ita cor meū apud te est, quum tu ipse meus sis thesaurus, & tu pariter me, tuum thesaurum debes efficere, & cum meo tuum cor sincere copulare.

O Domine frater serua verbum hoc, nam es prudentissimus, & (vt̄ audio) patri in sapientia similis, & de hac re cognita, statim Deo gratias egi, abiectoque dolore, gaudium a me susceptum est, & dixi, Benedictus sit filius sapiens, & magni capitis, filius Regis Emanuelis, qui sedet in cathedra regnorum suorum. Domine mi caue ne defatigeris, cum sis fortis non secus ac pater tuus. nec ostende debiles vires aduersus Mauros, & Gentiles. Nam eos cum Dei auxilio, adiuuante virtute tua, facile debellabis & destrues. & non dicās tibi esse a patre tuo

vires

DE AETHIOPVM MORIB.

vires exiguas. Nā eę sunt certe satis magnę, & De⁹
 semper opem feret. Mihi ad sunt uiri, aurum, cō
 meatus instar arenę maris, & stellarum cęli. Nos
 simul coniuncti totam Maurorum barbariem de-
 struemus. necę aliud a uobis peto, q̄ peritos uiros,
 qui meos milites in prælijs ordines seruare doceāt.
 Et tu Rex uir integrę ætatis existis. Rex Salomon
 duodecim annorum ætatis, imperium suscepit, ha-
 buitę magnas uires, & patre sapientior fuit. Ego
 quoę cum Nau pater meus excessit ab humanis,
 puer undecim annorum remansi, ingressusę sedē
 patris, Deo dāte ampliores opes & uires eo sum cō
 secutus. Nam in manu mea omnes finitimi & Re-
 gni Gentes existunt. propterea ambo gratias Deo
 agere debemus tanti accepti beneficij. Præbe mihi
 aures frater, & Domine. Nam hoc uno uerbo a uo-
 bis postulo, ut uiri docti, atę etiam artifices mihi
 mittantur, qui imagines, et libros impressos, enses,
 et omnis generis arma militaria fabricare sciant.
 Itęę architecti, fabri lignarij, et Medici, qui phar-
 maca cōponere, et uulnera curare didicerit. Cupio
 etiam eos habere, qui aurum in bractęas extenuare,
 et aurum, et argentum egregie cęlare ualeāt, ac etiā
 aurum et argentū e uenis terræ eruere, et metalloꝝ
 omnium fodinas exercere sciant. Præter hos, apud
 me etiā chari erunt, qui plumbeas tegulas ducent,

& tegulas ex creta facere docebunt . omnes denique
 artifices mihi vsui erunt, & praesertim schlopetorū.
 Adiuua me obsecro in his rebus , sicuti frater fra-
 trem, & te Deus ita adiuuabit , & ab omni malo
 liberabit . Deus exaudiat orationes , & petitiones
 tuas, sicuti recepit sancta sacrificia in omni tempo-
 re, & in primis sacrificia Abel, & Noe quando fu-
 it in arca, & illud Abraham , quando fuit in terra
 Madiam, & illud de Isaac, quando discessit a fos-
 sa iuramenti, & illud Iacob, in domo Bethleem, et
 Moysis in Aegypto, & Aaron in monte, & Ieson
 filij Nau in Galgala, & Gedeonis supra plagam,
 & Sampsonis, quando sitim habuit in terra sicca,
 & Samuelis in Rhama prophetae , & David Na-
 tira, & Salomonis in ciuitate Gabeon, & Heli in
 monte Carmelo , quando suscitauit filium viduae
 mulieris e Richa supra puteū, & Iosaphat in pre-
 lio, et Manasse quando peccauit, et ad deum est cō-
 uersus, et Danielis in spelunca leonum, et trium so-
 ciorum Sydrach, Misach, Abdenago in camino i-
 gnis, et Anne ante altare , et Neemięque , qui fecit
 muros cum Zorobabel , et Matathie cum filijs su-
 pra quartam partem mundi, et de Esau, supra be-
 nedictionem . Ita Domine, Deus recipiet tua sacri-
 ficia, et supplicationes, et te adiuuabit, et erit pro te
 contra omnes peruersitates in omni tēpore , et sin-
 gulis

DE AETHIOPVM MORIB.

gulis diebus. Pax sit tecum, et ego te amplector
sanctitatis brachijs, et similiter singulos ample-
ctor, qui tibi sunt a consilijs sanctis Regni Portu-
galliae. Itemque Archiepiscopos & Episcopos, Sa-
cerdotes, et Diaconos, virosque pariter et mulie-
res. gratia Dei, et benedictio virginis Mariae ma-
tris Dei sit tecum & omnibus, AMEN.

Literae eiusdem serenissimi Davidis
Aethiopiae Imperatoris, ad Ponti-
ficem Romanum, scriptae anno
millesimo, quingentesimo,
vigesimoquarto, Paulo
Iouio interprete.

IN nomine Dei patris omnipotentis, creatoris
coeli & terrae, visibilium, & invisibilium. In no-
mine Dei filij Iesu Christi, qui est idem cum ipso,
a principio mundi, & est lumen de lumine, et Deus
verus, de Deo vero. In nomine Dei spiritus sancti,
Dei viui, qui processit ex Deo patre.

Has literas is ego Rex mitto, cuius nomen leones
venerantur, et Dei gratia vocor Athani Tinghil,
id est, Thus virginis, filius Regis David, fili-
us Salomonis, filius Regis de manu Mariae,
filius

DAMIANI A GOES

filius Nahu per carnem, filius sanctorum Petri, &
 Pauli, per gratiam, Pax sit tibi iuste domine, pater
 sancte, potens, pure, sacrate, qui es caput Pontificū
 omnium, & neminem metuis, cum nemo tibi pos-
 sit maledicere, qui es vigilantissimus supra animas
 curator, & amicus peregrinantium, consecrate ma-
 gister, & prædicator fidei, & earum rerum hostis,
 quæ conscientiam offendunt. amator optimorum
 morum, vir sanctus, quem omnes laudāt, & bene-
 dicunt. O felix sancte pater, ego tibi reuerenter o-
 bedio, cum sis pax omnium, & cuncta bona mere-
 aris, & ita æquum, vt omnes tibi obediētiam præ-
 stent, sicuti sancti Apostoli præcipiunt apud Deū.
 Hoc vere vestrum est, ita etiam præcipiunt, vt ve-
 neremur Episcopos, Archiepiscopos, & Prælatos:
 ✓ Similiter ut te loco patris amemus, & loco Regis
 ✓ uereamur, & tibi uti deo fidem habeamus. Propte-
 ✓ rea dico ego humiliter, ad terram genibus flexis, ti-
 bi pater sancte sincero admodum corde, quod tu
 pater meus es, & ego filius tuus. O pater sancte po-
 tentissime, cur neminem unquam ad nos misisti, ut
 certius de uita, salutēq; mea cognosceres, cū tu sis
 pastor, et ego ouis tua. bon⁹ etenim pastor sui gregis
 nunq̄ obliuisceretur, nec tibi a regionibus uestris
 nimium semotus debeo existimari, vt nunciij ad me
 nequeant peruenire, cum ex remotissimis terrarū
 regnis

DE AETHIOPVM MORIB.

regnis Portugalliae Rex Emanuel filius tuus, Oratores ad nos commodissime miserit, & si Deus eum ad se in caelum euocare distulisset, ea quae tum agitabamus, procul dubio felicem exitum habuissent, nunc vero maxime opto prospera, & salutaria de sanctitate vestra, per certos nuntios audire. neque enim unquam a sanctitate vestra verbum recepi, quum aliqua tantum a nostris, qui ex voto peregrinantur audierim. Sed hi cum neque meo nomine proficiantur, neque quicquam literarum a vobis afferant, incerta fide nobis percunctantibus, dicunt se ab Hierosolyma, deinde solutis votis, ad visitanda Apostolorum limina, Romam peruenisse, cum intelligant ea loca facile peti, quod a Christianis teneantur, & certe summam capio ex eorum sermonibus voluptatem, quoniam dulcissima cogitatione sancti vultus tui imaginem intueor, quae mihi Angeli formae simillima videtur, & illam sicuti angelicam me diligere, venerarique fateor. Sed profecto mihi esset gratius atque iucundius, verba tua, tuasque literas deuotissime contemplari. Atque ita nunc te oro, ut nuntium tuum cum benedictione ad me mittere velis ad exhilarandum cor meum. nam cum in religione, & fide consentiamus, id mihi ante omnia videtur expetendum, suppliciterque item oro, ut amicitiam meam, ad instar annuli, quem induis in digi-
gitum

DAMIANI A GOES

gitum, & torquis aurei, quem humeris imponis, in intimum cor reponere velis, vt mei memoria nūq̄ ex animo vestro deleatur. Gratis etenim verbis & literis amicitia maxime crescit, cum eam sancta pax complectitur, e qua omnis humana læticia facile prouenit. Quemadmodum enim is, qui vehementer sitit, frigidam maxime aquam desyderat, ita in sacris scripturis habetur, ita animus meus ex nuntijs, & literis, quæ ex remotissimis terris deferuntur, incredibile gaudium concipere solet. nec tantummodo de sanctitate vestra, si aliqua audiero, verum si certa de singulis terræ Christianæ Regibus referentur, mirum in modum lætabor, sicuti his accidit, qui præliando opima spolia reperiunt, & legunt, hoc enim facillime fieri potest, postquam Rex Portugalliae totum id iter aperuit, qui ad nos iam pridem legatos suos misit cum strenuissimis equitibus. Dum autem pater meus adhuc esset in humanis, nec tum, aut demum a quoq̄ alio rege Christiano, vel ipso Pontifice, aut nuntium, aut omnino literas recepimus. Quam in nostris Archiuis proavi nostri, earum literarum memoria conseruetur, quas Papa Romanus nomine Eugenius, ad has terras misit, cum regnaret semen Iacob, Rex regum in vniuersa Aethiopia, Rex metuendus. Prescriptio autem literarum hæc erat.

Euge-

DE AETHIOPVM MORIB.

Eugenius, Romanus Pontifex, filio dilecto nostro Regi, ex semine Iacob, Regi Regū in vniuersa Aethiopia, maxime metuendo, et c. In summa autem literarū, significabat filium suū Ioānem Palæologum, qui biennio ante esset mortuus, Regē Regū Romēorū, ad sacrosanctam synodum celebrandā, euocatū fuisse, & cū eo Iosephū Patriarcham Constantinopolitanū venisse cū magno numero Archiepiscoporum, & Episcoporū, & oīs generis Prælatorū, in quibus etiā fuissent Procuratores Patriarcharum Antiocheni, Alexādrini, et Hierosolymitani. Qui omnes se cum sanctæ fidei, & religionis amore firmiter coniunxissent, cōstitutacq; vnitatē Ecclesiæ, sublatas fuisse antiqui temporis difficultates, non sine diuino auxilio, quæ erroneæ, & religioni contrariæ videbantur. quibus rebus rite sancitis, et constitutis, ipse Papa omnibus singularem læticiam peperisset. Hunc autem librū Papæ Eugenij ad vos mittimus, quem incorruptum seruauimus, totum etiā Pontificiæ benedictionis ordinem, & potestatem misissemus, nisi harū rerum nimis magnum volumen esse videretur, quū magnitudine librum Pauli ad gentes omnino superet. Legati vero, qui hæc a Pontifice ad nos detulerūt, fuere Theodorus, Petrus, Didymus, & Georgius serui Iesu Christi. Tu vero sanctissime pater recte

Handwritten notes:
 Iohannes Palæologus
 Regis a. 1449
 a. 1451
 Iohannes VIII
 a. 1457

F i feceris,

feceris, si euolui vestros libros iusseris, vbi harum rerum, de quibus scribimus, vti facile arbitror, aliqua memoria reperitur. Ita q̄ sancte pater, si aliqua ad nos perscribes, firmiter existimato, cūcta in nostros libros diligentissime fore conscripta, vt posteris nostris earum rerum sempiterna memoria relinquatur. Et certe is mihi beatus esse videtur, cuius memoria custodita literis, in vrbe sancta Roma, & in sede Sanctorum, Petri, & Pauli conseruatur. Hi enim sunt domini regni coelorum & totius mundi iudices. Et quoniam ita credo, propterea has mitto literas, vt mihi gratia pareatur apud sanctitatem vestram, & vestrum sanctissimum Senatum, vt inde sancta benedictio mihi proueniat, & bonorum omnium incrementum. Obnixē etiam precor sanctitatem vestram vt mihi mittere velit aliquas Sanctorum imagines, & præcipue beatæ Mariæ Virginis, vt sapissime sit in ore, atq̄ memoria mea nomen vestræ sanctitatis, & continuam ex muneribus vestris capiam voluptatem. Iccirco etiam vehementer postulo, vt mihi viros sacrarum literarum doctos, atq̄ etiam artifices mittatis, q̄ imagines fabricent, atq̄ ita enses, & arma bellica omnis generis, item q̄ calatores auri, atq̄ argenti, & fabros lignarios, præcipue architectos, qui domos ex lapide construant,

&

20.

DE AETHIOPVM MORIB.

& tegulas ex plumbo, cuproq; ducere sciant, quibus domorum tecta protegantur, ad hos etiam nobis admodum chari erunt, qui vitrum conflare, organaq; musica scite facere, & docte pulsare sciant, itemque fistulatores, & tibicines. Hos vero artifices ex domo vestra praecipue mihi mitti vellem. vel si horum domi vestrae exigua erit copia, ab alijs regibus filijs vestris, eos sanctitas vestra poterit impetrare. quoniam vestris imperijs, & nuntibus facile obediunt. Hi cum ad me peruenerint, pro meritis summo in honore habebuntur, ex liberalitate mea, mercedem amplam accipient. & si domum aliquis redire concupiscet, praemijs abunde ornatus abibit, vti placuerit; quando nec inuitum quemquam sim retenturus, cum fructum aliquem ex eius industria percepero. Nunc ad alia transeundum est, & iam a te postulo sanctissime pater, cur non hortaris Reges Christianos filios tuos, vt arma deponant, & vti fratres decet, concordem inter se esse velint, postquam ipsi oues tuae sunt, & tu ipse pastor earum? Optime quidem tua sanctitas nouit, quid Euangelium praecipiat, quod dicit. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Nam si reges animis, & foedere certo consentient, facillime Mahumetanos omnes

omnes delebunt, & pseudoprophetae sepulchrum
 foelici irruptione disturbabunt & diruent. Ob hanc
 rem da operam pater sancte, vt inter eos bona pax
 fiat, & certum foedus amicitiae percutiatur, horta-
 recq; eos, vt mihi adesse, a teq; opem ferre velint, cu
 in regnoru meoru finibus, a Mahumetanis Mau-
 ris pessimis hominibus sim ex omni latere circum-
 datus. Ipsi autem Mauri Mahumetani, inter se mu-
 tuis auxilijs vtuntur, Regesq; cum Regibus, & Re-
 guli cu Regulis, aduersus nos sincere & constantis-
 sime conueniunt. Mihi Maurus quidem admodu
 vicinus est, cui finitimi alij Mauri arma, equos, at-
 q; instrumenta bellica suppeditant. Hi sunt Re-
 ges Indiae, Persidis, Arabiae, atq; Aegypti. Quib;
 de rebus singularem animo indies capio molestia,
 cum hostes Christianae religionis, fraternam charita-
 te inter se conuinctos, pace frui conspiciam. Reges
 vero Christianos, fratres meos, nihil omnino istis
 iniurijs commoueri, neq; vllam mihi opem affer-
 re, vti certe deceret Christianos, postquam foedissi-
 mi filij Mahumetis, inter se mutuis opibus adiu-
 uantur. Neq; ego is sum, qui ad id militares copi-
 as postulē, cum milites mihi supersint. Orationes,
 & supplicationes tantum peto, locumq; gratiae, a-
 pud sanctitatem vestram, & reges fratres meos ex-
 opto, querenda enim mihi est haec vobiscum ami-
 citia

DE AETHIOPVM MORIB.

amicitia, vt copiose his reb⁹, quas supra postulau
ad terrorē Maurorū sim instructus, et Christiani
nominis hostes, vicini mei intelligāt Reges fratres
meos, singulari studio mihi fauere, atq; opem fer
re. quod certe ad commune decus pertinet, postq̄
in vna religionis, & fidei veritate consentimus, &
in eo consilio sumus permansuri, quod firmum,
atq; absolutum erit cum eo, quod vtilius eueniet.
Deus itaq; desyderia vestra impleat, super laudib⁹
Iesu Christi, & dei patris nostri, quem omnes lau
dant per omnia sæcula. Et tu domine pater sancte
complectere me, cum omnibus sanctis Iesu Chri
sti, qui sunt Romæ. & pariter in hos amplexus re
cipiātur omnes incolæ regnorum meorum, & qui
Aethiopiam inhabitant, & reddatur gratia do
mino Iesu Christo cum spiritu vestro. Has ve

ro literas sanctitas tua accipiet, de manu

fratris mei Ioannis Regis Portu

galliæ, filij potentissimi Re

gis Emanuelis per O

ratores nostrū

Franciscū

Alua

rez.

Alię literę eiusdem Davidis Aethi-
opię Imperatoris ad Pontificem
Romanum, scriptę anno
millesimo, quingentesi-
mo, vigesimo quar-
to, Paulo lo-
uio Inter-
prete.

Felix sancte pater, qui a Deo effectus es Gentium
consecrator, & sancti Petri sedem obtines. Ti-
bi datę sunt. clauę regni cęlorum, & quodcunq;
ligaueris, vel solueris super terram, erit ligatum,
vel solutum in cęlis, sicut dixit Christus, & ita in
Euangelio Matthęus scribit. Ego rex, cuius no-
men leones venerantur, & Dei gratia Atani Tin-
ghil, id est Thus virginis vocor, quod nomen est a
baptismate, nunc vero in ipso suscepti regni ini-
tio, assumpsisti nomen David, dilectus a Deo, colu-
mna fidei, cognatus stirpis Iuda, fili⁹ David, filius
Salomonis, filius columnę Syon, filius feminis Ia-
cob, fili⁹ de manu Marię, filius Nau per carnem,
Imperator magnę, & altę Aethiopię, magno-
rum regnorū, & ditionū, & terrarū, Rex de Xoa,
de Caffate, de Fatigar, de Angote, de Baru, de Ba
aligan-

DE AETHIOPVM MORIB.

ze, de Adea, de Vāgue, de Goiame, vbi Nilus ori-
 tur de Damaraa, de Vagedmedri, de Ambeaa, de
 Vagne, de Tigri Mahō, de Sabaym, vnde fuit re-
 gina Saba, de Bernagaes, & dominus vsq; ad No-
 biam, finem Aegypti, Hęc prouincię omnes in
 mea potestate sunt, & pleręque alię magne, & is-
 tem paruę, quę nūc a me nequaquam numerantur,
 neque regna, & prouincias suis nominibus expres-
 si, veluti superbia, & vana gloria inductus, verū
 ob id, vt summus Deus magis ac magis laudaretur,
 qui singulari benignitate, tot amplissimorum
 regnorum Christianę religionis, superioribus me-
 is regib; imperia tribuisset, sed profecto me clari-
 ore gratia, inter alios reges dignum fecit, vt religi-
 oni continue inseruirem. Quoniam me Adel do-
 minum fecerit, hostem Maurorum, & Gentilium
 qui adorant idola. Mitto ad deosculandos pedes
 sanctitatis vestrę more cęterorum Christianę fi-
 dei regum, fratrum meorum, quibus neque reli-
 gione, neque potentia sum inferior. Ego etenim
 in regnis meis sum columna fidei, neq; externis iu-
 uor auxilijs, cum in solo Deo spem, & opem repo-
 nam, qui me sustinet, & gubernat, ab eo tempore,
 quo Angelus Dei allocutus est Philippū, qui fidē
 doceret Eunuchū potentis reginę Cādacis, reginę
 Aethiopię, quę ab Hierosolyma Gazā pergebat.

Philip

Philippus tum baptizauit Eunuchum, & Eunuchus demum Reginam, cum magna parte familiae, & populi eius, qui nunquam desierunt esse Christiani, omnique sequenti tempore perstiterunt fortes in fide. Prædecessores vero mei, nulla alia ope adiuti quàm diuina, fidem in latissimis regnis propagarunt, quod & ego quotidie efficere contendo.

Maneo etenim inter maximos regnorum meorum fines, ut leo ingenti sylua circumdatus, & septus aduersus Mauros obsidentes, & alias nationes fidei Christianæ inimicissimas, quæ nolunt audire verbum Dei, neque cohortationes meas, & ego gladio accinctus, eos persequor, & paulatim extrudo, diuino scilicet fretus auxilio, quod nunquam mihi deest, quod secus accidit regibus Christianis. Nā si regnorum suorum fines extendunt, id facile possunt assequi. quoniā alter alteri opem ferre possit, & auxilia subministrare, iuuarique benedictione vestre sanctitatis, cuius particeps ego sum, cum in libris meis habeantur literæ, quas superioribus temporibus Eugenius Papa cum benedictione misit, ad regem Semen Iacob. Qua accepta, tradita per manus benedictione ego fruor, & magnopere lætor. Cæterum ego in magna habeo veneratione sanctum templum in Hierusalem, ad quod sæpiissime mitto oblationes debitas, per nostros peregrinantes. Et
multo

DE AETHIOPVM MORIB.

multo plures & pinguioreſ mitterem, niſi itinera a Mauris, et infidelibus obſiderentur. Nam præter illud, quod dona noſtra, et theſauros nuntijs eripiunt, etiam eos libere pertransire non ſinunt. Quod ſi paterent itinera, in familiaritatem, et commercium Romanę Eccleſiæ deuenirem, vti fit a cæteris Chriſtianis regibus, quibus in religione Chriſtiana non ſum inferior. Et ita vt illi credunt, vnam fidem rectam, & vnam eccleſiam confiteor, credo q̄ ſynceriſſime in ſanctam trinitatem, & in vnū Deum, & virginitatem Domine noſtræ virginis Marię, & articulos fidei teneo, & obſeruo, vti ab Apoſtoliſ conſcripti fuerunt. Nunc Deus optimus manu potentiſſimi, & Chriſtianiſſimi Regis Emanuelis iter patefecit, vt per legatos conueniremus, & in fide coniuncti Chriſtiani, cum Chriſtianiſ deo inſeruiremus. Sed dum in aula mea eius oratores eſſent, allatum eſt eum vitam cum morte commutaſſe, filiumq̄ eius, fratrem meum Ioannem paterni regni ſceptrum accepiſſe. Vnde ſicuti ex patris morte ſummum ſenſeram dolorē, ita ex filij felici in regnum aſſumptione miſericie ſū lætatus, adeo vt ſperem nos communibus copijs, & viribus per regiones Maurorū peſſimorum, terra maricq̄ iter aperturos, atque eos magno terrore illato, ſedibus, & regnis eſſe depulſuros, vt

G i commoſ

commodo pacatoq; itinere, Christiani Hierosoly-
mitanum templum petere, et libere commeari pos-
sint. Atq; ego in primis, sicuti vehementer exopto,
diuini amoris particeps esse possim in templo A-
postolorum Petri & Pauli. Cupio autem ingenti
desiderio consequi sacrosanctam benedictionem, a
vicario Domini nostri Iesu Christi. Nam procul
dubio sanctitas vestra, Dei est vicarius. Et cum a
peregrinis, qui ex regionibus nostris ad Hierusalē,
atq; inde Romā nō sine miraculo eunt, & redeūt,
multa de sanctitate uestra ab his audio, quæ mihi
incredibilem afferunt voluptatem & gaudium.
Sed multo maiorem omnino caperem læticiam, si
mei Oratores breuiore itineris compendio vti pos-
sent, & noua referrent. Sicuti antequam moriar, a-
liquando allaturos spero nō sine gratia Dei omni-
potentis, qui vos in sanitate & sanctitate conser-
uet. AMEN. Exosculor autem pedes sanctos, &
supplex oro, vt benedictionem ad me mittat. Has
quoq; literas Sanctitas tua accipiet de manu fra-
tris mei Ioannis Regis Portugalliae, per eundem
Oratorem nostrum Franciscum Aluarez.

Has epistolas a Paulo Iouio versas, huic nostro
opusculo ob maiorem huius historię cognitionem
adiunximus, nec in eis aliquid mutauimus (quanq̃
in qui-

DE AETHIOPVM MORIB.

in quibusdam locis mutatione indigniffent præter pauca, quæ ex Arabico & Abefynico idiomate, in Lusitanicum sermonẽ, omnino male interpretata, mutato epiftolarũ ordine, fuerũt. Idẽ Iouius quoq; in harum epiftolarum enarratione, volumẽ qd̃ Franciscus Alvarez de situ, moribus, cultuq; Aethiopiũ composuit. in quo etiam totum suũ iter explicat, pollicitus est Latĩnũ facere, cuius voluminis vnum exemplar penes me habeo. quod si Iouiº a vertendo supersedeat, non abhorrerem ab eius rei tractatione. quanquam id provincie non libẽter suscepero, nisi id tuis sanctissime pater mandatis mihi iimperatum cognouero, quo tutior esse possim aduersus calũniosos, quibus videri possim nõ studio Reipublice Christiane, sed emulatione glorie Iouiane hoc onus subiisse. Ad quod cum fide tractandum, me non parum instructum arbitror. Nam cum perfunctus Germanicis, & Sarmaticis legationibus, e Belgica ad Regem meum Ioannẽ eius nominis tertium redeo, cuius plurimam in me excipiẽdo & humanitatẽ, & munificentia exptus sum, Vlyssippone in colloquiũ Aethiopici legati incido, viri & Episcopali dignitate venerabilis, & fide, doctrina, ac eloquẽtia Chaldaice, et Arabice lingue admirabilis, et in sũma idonei, q̃ a potẽtissimo Aethiopiũ impatore, ad maximos principes de

maximis rebus mitteretur. Huic autem nomen
 fuit *Zaga Zabo*, cum eo post initam inter nos fir-
 missimam & constantissimam amicitiam, sæpi-
 us sermonem miscui, uariasque disputationes ha-
 bui, præsertim de moribus, & religione Aethi-
 opum Christianorū, cupiebam enim eas res non
 ex verbis interpretantium peregrinorum, sed ab
 indigena, coram, & ore tenus cognoscere. Inter
 cætera epistolam quoq; per Matthæum legatum
 in Lusitaniam missam ei ostendi, quam ego iam
 pridem cum articulis, quos coram Rege Emanu-
 ele exposuerat, in linguam latinam (vt dictum est)
 transtuleram, multaq; ex illius admonitu castiga-
 ui, vbi interpretatio non plene rei fidem, aut indo-
 lem assecuta erat, quod tum mihi, tum Louio non
 raro accidisse affirmabat, habebam enim iam me-
 cum ipsius Louij epistolas, quas summa cum dili-
 gentia contulimus. Postmodū vigente inter nos iā
 uera Christi charitate, et amicitia, ausus sum ab eo
 petere planā, & legitimam Aethiopū fidei, & re-
 ligionis enarrationem, eamq; sua manu describi,
 quod mihi summa cum alacritate concessit, illam
 q; statim describere incepit, sententiā summa fide
 in latinam linguam refudi, vt ex sequentibus pate-
 bit. Id vero conscientia vrgente eo ardentius ag-
 gressus sum, quod non ignorarem, si hæc apud me
 peris-
 se

DE AETHIOPVM MORIB.

perissent, a nemine mortalium vnq̄ in lucem pro-
 ditura fuissent. Inde quod sic digesta & compo-
 sita ad phrasim Chaldaicam, & Aethiopicā essent,
 vt vix a quopiam intelligi potuissent, nisi a me, qui
 ea omnia tam ex ore, q̄ ex scriptis ipsius Ae-
 thiopici Oratoris, per multam
 familiaritatem con-
 sequi iam po-
 teram.

IN NOMI.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

DAMIANI A GOES

IN NOMINE DOMINI

nostri Iesu Christi.

AMEN:

Hæc sunt, quæ de fide, & religione apud nos Aethiopes habentur, & obseruantur.

CREDIMVS in nomen sanctę trinitatis, patrem, filium, & spiritum sanctum, qui vnus est dominus, tria quidem nomina, vna diuinitas, tres facies, vna vero similitudo, æqualis trium personarum coniunctio, æqualis inquam in diuinitate, vnum regnum, vnus thronus, vnus iudex, vna charitas, vnum verbum, & vnus spiritus. Verbum autem patris, & filij, verbum spiritus sancti, & filius est idem verbum, & verbum apud Deum & apud spiritum sanctum, & apud semetipsum, sine defectu vlllo, aut diuisione, filius patris, & filius ipsius patris sine principio, nẽpe primo sine matre filius patris: Nemo enim nouit secretum, & mysterium eius natiuitatis, nisi pater, & filius, & spiritus sanctus. Is autem filius in principio erat verbum, & verbum erat verbum apud Deum, & Deus erat verbum. Spiritus patris, spiritus sanctus, spiritus filij, spiritus sanctus est. spiritus autem sanctus spiritus

Hoc postea explicat.

Huius nostri oratoris scripta in hoc loco ambigua habebant significationem, eam, quæ magis catholice ecclesie congruit, textui inseruimus, alia hic in margine expli-

DE AETHIOPVM MORIB.

spiritus sui, sine vlla diminutione, aut augmenta- *candam duximus*
 tione. is etenim spiritus sanctus, paracletus, deus vi- *quae sequens est*
 uus, qui ex patre, et filio procedit, locutus est per os *Sine defectu ulli*
 prophetarū, & in flamma ignis descendit super A- *aut diuisione filii*
 postolos in atrium Syon. Qui per totum terrarū *patris, et filius sui.*
 orbē denunciarunt, ac praedicarunt verbū patris, *& principū sui,*
 qđ verbū erat ipse filius. Praeterea neq; pater est *nampe primo sine*
 primus, inde quod pater sit, nec filius postremus, *matre filius patris*
 inde qđ filius sit, sic spiritus sanctus neq; primus, ne- *& cetera.*
 q; postremus est. Tres personę vnus Deus, qđ videt
 et a nemine videt, qđ vnico suo cōsilio cūcta creauit.

Postea vero filius spōte propter nostram salutē,
 ipso patre volenti, spiritu sancto consentienti, ex al-
 tissimo suo domicilio descēdit, & incarnatus est de
 spiritu sancto, ex Maria virgine, quę Maria dupli-
 ci ornabatur virginitate, vna spiritali, altera ue-
 ro carnali. Et natus est sine aliqua corruptiōe, ipsa
 Maria matre post partū virgine permanēti, & ma-
 gno cū miraculo, & arcano igne diuinitatis afflata,
 sine sanguine & doloribus peperit filiū suū Iesum
 Christū, qui homo innocēs, & sine peccato fuit, &
 pfectus Deus, & pfectus hō, unū solūmodo habēs
 aspectū. Adoleuit sensim ut ifans, sugēs lac Marię
 uirginis matris suę. et cū attigisset trigessimū annū,
 baptizatus est in Iordane. Et ut ceteri hoēs,ambu-
 bulauit, fuitq; lassus, sudauit, esuriuit, & sitiuit.

Hęc

Hęc omnia passus est sponte et uoluntarie, plurimaq; fecit miracula. Atq; per suam diuinitatē cęcis uisum restituit, claudos sanauit, leprosos mundauit, mortuosq; suscitauit, ipseq; postremo uolēs captus est, & flagellatus, ac colaphis uerberatus, & crucifixus, et languit, et mortuus est propter peccata nostra, et sua morte uicit mortem ac diabolū, et sua uiua ægritudine dissoluit peccata nostra, et languores nostros tulit, et baptismo sanguinis sui, qui baptismus mors eius fuit, baptizauit patriarchas, et prophetas, descenditq; ad inferos, ubi erat anima Adę, et eius filiorum, atq; anima ipsius Christi, quę est ab Adam, quam animā Adę ipse Christ⁹ accepit ex sancta Maria uirgine, & in splēdore, & potētia diuinitatis suę, et crucis fortitudine fregit æneas, ac igneas inferorum portas, et catenis ferreis Sathanā colligauit, et redemit Adam, et eius filios. Hęc omnia Christus fecit propterea quod plenus diuinitate erat, et ipsa diuinitas erat cum ipsius anima, et erat etiam cum ipsius sanctissimo corpore, quę diuinitas uirtutem dedit cruci. Quam quidem diuinitatem, is cum patre in trinitate, & vnitate semper habuit, & habet communem. Nec enim ipse Christus obambulans in terris, caruit oculi momento diuinitate, uel dignitate sua. Tum demum sepultus, tertia die ipse le-

sus

Hoc in fine late
 explanat⁹

DE AETHIOPVM MORIB.

sus Christus, Princeps resurrectionis, Iesus Chri-
 stus dulcissimus, Iesus Christus, princeps sacer-
 dotum, Iesus Christus Rex Israhel, cum magna
 potentia, & fortitudine resurrexit. Et postquam
 omnia fuerunt adimpleta, quæ sancti Prophetæ
 prædixerunt, ascendit in cœlum cum gloria, & se-
 det a dextra patris, & uenturus est cum gloria, fe-
 rens ante faciem suam crucem, et in manu gladium
 iusticiæ, iudicare uiuos, et mortuos, cuius regni nõ
 erit finis. Credo unam sanctam catholicam, et
 Apostolicam ecclesiam, credo unum baptismum,
 qui est remissio peccatorum, spero resurrectionem
 mortuorum, et uitam uenturi sæculi. A M E N.

Credo dominam sanctam Mariam uirginem, uir-
 ginem inquam spiritu, et carne, quæ ut dei mater,
 charitas omnium gentium est, sancta sanctorum,
 & uirgo uirginum, quam modis omnibus uene-
 ror. Credo sanctum lignum crucis, lectum egri-
 tudinis domini nostri Iesu Christi filij dei esse. q
 Christus salus nostra est, propter quem salui sum⁹.
 Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stul-
 ticia. Nos uero prædicamus, et credimus forti-
 tudinem crucis domini nostri Iesu Christi, quem
 admodum Sanctus Paulus doctor noster præce-
 pit. Credo Sanctum Petrum, petram legis esse, quæ
 lex edificata est super sanctos prophetas, fundamē

H tum

tum, & caput Ecclesiæ catholicæ, & Apostolicæ Orientalis, & Occidentalis, vbi est nomen Domini nostri Iesu Christi. Cuius Ecclesiæ potestatem, Petrus Apostolus habet, ac clauēs regni cœlorum, quibus claudere, & aperire, soluere, & ligare potest. Is autem sedebit cum alijs Apostolis eius socijs super duodecim sedes, cum honore & laude apud Dominum nostrum Iesum Christum, qui in die iudicij sententiā est de nobis laturus. Quæ dies gaudij quidē Sanctis, doloris autem, & stridoris dentium, peccatoribus erit, cum dericientur in ardentes flammās inferni cum eorum patre diabolo: Credo Sanctos Prophetas & Apostolos, Martyres & Confessores, veros Christi imitatores fuisse, quos cum Sanctissimis Dei Angelis veneror, & honoro. parique modo etiam omnes illorū sectatores cōplector et deosculor. Deinde confessionem vocalē omnium meorum peccatorum credo faciendam esse apud sacerdotē, cuius precibus per Christum Dominum nostrum, salutem animæ meæ spero me consecuturum. Præterea Pontificem Romanum tanquam primum Episcopum, & pastorem ouium Christi agnosco, ac omnes Patriarchas, Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, quū ille caput est, quibus tanquam ipsius Christi ministris pareo, ac obedio.

DE AETHIOPVM MORIB.

Hæc est fides & lex mea, & populi Aethiopiæ, qui est sub ditione Preciosi Ioannis, quæ fides atq; Christi amor, ita sunt apud nos confirmata, vt ea nec per mortem, nec per ignem, nec per gladium, fretus auxilio Saluatoris nostri Iesu Christi, nunquam sim abnegaturus, quam fidem omnes portaturi sumus in die iudicij, ante facem eiusdem Domini nostri Iesu Christi.

Iam his enumeratis, erit nobis explicanda disciplina, & doctrina, ac lex, quæ Apostoli in Sanctis Synodorum libris, & Canonum (quos Mandata, atque Abethilis vocamus) nobis præceperunt. Sunt enim ij sanctæ Ecclesiæ legum libri octo, quos omnes Apostoli Hierosolymis congregati, scripserunt. De quibus habita inquisitione, cum quibusdam doctoribus, postquam in Lusitaniam veni, neminē reperi, qui horum memoriā teneret. Observationes vero, quas sancti Apostoli nobis in his libris præscripserunt, hæc sunt. Primo oportere nos ieiunare singulis diebus Mercurij in memoriā consilij Iudæorum, quo die ab eis decretum, & consultum fuit, Christum occidendum esse. Præterea ieiunandum esse singulis diebus Veneris, quod in die Christus Iesus crucifixus, & mortuus est, pro peccatis nostris. Et in his duobus diebus præceptum est ieiunare vsque ad occasum solis.

Quadragesima vero diebus quadragesimalibus, pane & aqua ieiunandum iniunxerunt. Septem diei ac noctis horis incumbere rebus diuinis. Ex ijs editis quoq; tenemur, et sacrū celebrare diebus Mercurij, ac Veneris tempore vespertino, quoniam tūc expirauit dominus noster Iesus Christus in sancto ligno crucis. Diebus autem Dominicis, omnes unanimiter ut congregaremur in sacra eade hora tertia diei ab ortu solis ad legendum et audiendum prophetarum libros uoluerunt, atq; postea, ut sanctum Euangelium prædicemus, sacrum quoq; faciamus. Præterea nouē dies festos in Christi memoriā celebrādos constituerūt, scilicet, Annūciatiōis, Natiuitatis, Circuncisionis, Purificatiōis siue Candelarum, Baptismi, Transfigurationis, Dominicę Palmarum, usq; ad Octauam Veneris sancti (vt vocam⁹) qui dies duodecim sunt. Ascensiōis quoq; atq; Pentecostes cum suis etiam ferijs. Et ex horum librorum præceptis, sine aliqua exceptione a festo Paschæ vsque ad Pentecosten singulis diebus uescimur carnibus, nec per hos dies, vsq; ad Octauam Pentecostes ieiunare tenemur, id quidem propter maiorem uenerationem, & honorem Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi. Item uoluerunt vt diem mortis, & assumptionis Mariæ uirginis cum omni honore celebraremus. Præterea

DE AETHIOPVM MORIB.

præter Apostolorum præcepta quidam Preciosus
 Ioannes nomine Semen Iacob constituit in honore
 eiusdem beatæ virginis, singulis annis triginta su-
 pra tres dies etiã celebrãdos. Deinde propter Chris-
 ti Saluatoris natiuitatem celebrari iussit de vno
 quoq; mense diem vnum, qui dies vigesimus quin-
tus semper est. Constituit quoq; ex singulis mensi-
 bus, vnum diem propter sanctum Michaelẽ cele-
 brandũ. Vterius ex indicto Synodorum Apосто-
 lorum, diem martyrii sancti Stephani, ac aliorum
 martyrum celebramus. Ex institutione quoq; A-
 postolorũ celebrare tenemur duos dies, scilicet Sab-
 bati & Dominici, in quibus non licet nobis aliquã
 rem facere, ne minimam quidem, Diem vero Sab-
 bati ob id, quod deus in eo mudi perfecta creatio-
 ne quicuisset, seruamus. quẽ vt vocari voluit, San-
 ctum sanctorum, ita plane videretur contra eius vo-
 luntatem & præceptum fieri, qui cœlum & terram
 potius, q̃ suum verbum perire vult, si cum magno
 honore, ac religione is dies non celebraretur, præ-
 fertim cum ipse Christus non ad soluẽdum legem,
 sed ad implendum venerit. Quapropter non ad i-
 mitationem Iudæorum, sed iussu Domini nostri
 Iesu Christi, et Sanctorum Apostolorum eum ser-
 uamus, quorum Iudæorum gratia in nos Christia-
 nos translata est. In quo die Sabbati, excepto tem-
 pore

*v. d. y. h. n. e.
 S. anthoni
 v. d. h. e. u. e.
 in d. e. l. e. p. e.
 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

Vertical marginal note on the right side of the page.

pore quadragesimali, carnes semper comedim⁹.
 Id tamen in regno Bernagaes, ac Tigri Mahon
 nō seruator, quorum duorum regnorum indige-
 nā ex veteri consuetudine, carnibus in diebus Sab-
 bati, & Dominici quadragesimalibus uescuntur.
 Diem autem Dominicum, ut cæteri Christiani, in
 memoriam Christi resurrectionis celebramus. Diē
 tamen Sabbati ex legis libris, & non ex Euange-
 lio celebrandum esse scimus. Nihilominus Euan-
 gelium finem legis, ac Prophetarum esse non igno-
 ramus. In quibus duobus diebus credimus ani-
 mas piorum defunctorum, in purgatorio mini-
 me cruciari. Quam quietem Deus in his sanctissi-
 mis diebus, animis concedit, donec inde (fina-
 to termino suarum poenarum pro facinoribus in
 hoc seculo meritaram) penitus emergant. Ad
 quas poenas minuendas; ac earum cruciatus tem-
 pus attenuandum, elemosynas pro defunctis fa-
 ctas, credimus ipsis animis in purgatorio degenti-
 bus maxime prodesse. Ad quarum animarum re-
 missionem Patriarcha nullas dat indulgētias, id
 ad solum Deum, ac poenarum temporis constitu-
 tionem credimus spectare. Nullos quoque dies indul-
 gentiarum Patriarcha concedit.

Ex Euangelij lectione, lex tantum tenemur ser-
 uare præcepta, quæ Christus ore proprio ita expla-
 nauit,

DE AETHIOPVM MORIB.

navit. Esuriui, & dedistis mihi manducare, Sitiui & dedistis mihi bibere; Hospes eram, & col-
legistis me, Nudus & operuistis me, Infirmus,
& visitaftis me, In carcere eram, & venistis ad me.

Quæ verba Christus in die iudicij solummodo est
prolaturus. quoniam lex, teste Paulo, peccata no-
bis ostendit, quam legem, excepto Iesu Christo,
nemo custodire potuit. Ipso Paulo quoque teste,

Omnes ex peccato nati sumus, propter Euaē ma-
tris nostræ transgressionem, & propter eius ma-
ledictionem. Præterea inquit ipsemet Paulus,

nos propter Adam mori, & propter CHRISTI
uitam uiuere, qui Christus ob suam immensam
misericordiam, nobis hæc sex præcepta dedit, ut
cum uenerit in sua maiestate, iudicatum uiuos, &

mortuos, saluemur. Quibus uerbis, ac præce-
ptis in ipso tremendo iudicij die, bonis gloria in
sempiternam, malis ignem, & perpetuam damna-

tionē denuntiabit. Et quinq; rārum peccata mor-
talia (ut uocāt) annumeramus, id quidē ex ultimo
Apocalypsis capite, ubi dicitur, Foris autē canes,

& venefici, & impudici, & homicidæ, & Idolis ser-
uientes, & omnis qui amat, & facit mendaciū. Itē
constitutū est a Sāctis Apostolis, in Synodorū li-

bris, clericos vxores licere ducere, id quidē postq̄ co-
gnitionem aliquam habuerint rerum diuinarum.

Deinde

Deinde inuito matrimonio in ordinem presbyterorum recipiuntur, in quem nisi post annum trigesimum nemo recipitur. nec spurij, nec nothi aliqua ratione ad eundem sacratissimum ordinem intro mittuntur, qui ordines a nemine, nisi ab ipso patriarcha dantur. Mortua tamen prima vxore Episcopi clerici aliam ducere non possunt, nisi patriarcha ad id dispensauerit (quod aliquando indulgetur magnatibus propter publicum bonum) nec habere concubinam, nisi se voluerint a sacris abdicare, quod si fecerint, res diuinas amplius tractare non possunt. Et hoc tam stricte seruatur, vt ij presbyteri, qui secundo vxorem duxerint, ne candelam quidem vna Ecclesiae consecratam, in manum auderent accipere. Quod si inuentum fuerit Episcopum, aut clericum filium spurium habere, ab omnibus beneficijs ac sacris ordinibus abdicatur, quorum bona, si sine legitima prole discedant, ad Preciosum Ioannem, & non ad patriarcham veniunt. Et id quod presbyteri apud nos vxores possideant, ex Paulo accepimus, qui mauult clericum & laicum nubere, quam vri. Is quoque inquit, oportere Episcopum, virum vnus vxoris esse, & irreprehensibilem, sobrium, pariter modo vult esse Diaconos. Atque etiam vt Ecclesiastici perinde atque seculares proprias vxores ex legitimo matrimonio habeant. Monachi tamen vxores non

11. ane

ben. in. 4.
 p. 1. in. 2.
 p. 2. in. 3.
 p. 3. in. 4.

res non

DE AETHIOPVM MORIB.

res non ducunt. Et tam laici q̄ clerici vnam tantū possident vxorem, & matrimoniū non contrahitur, pro foribus sacre edis, sed in priuatis domibus Paranymphorū. Ex sanctorū Apostolorū constitutione habemus, vt si sacerdos fuerit comprehensus in adulterio, homicidio, latrocinio, vel falsum testimonium tulerit, vt a sacris ordinibus destituatur, ac vt ceteri malefici puniatur. Rursus ex eorū Apostolorum instituto, Si aliquis siue ecclesiastic⁹, siue laicus cū vxore cōgressus fuerit, vel in somnis pollutus fuerit, spacio quatuor et viginti horarum tēplum nō ingreditur, nec id quoq; mēstruatis mulieribus licet, nisi septimo quoq; die a menstruo, id quidem omnibus vestibus ablatis, quibus tempore mēstrui vtebatur, ipsaq; bene lota, atq; a sordibus repurgata. Item mulieri parienti masculum, non conceditur venire in templum, nisi post quadragessimū diem, parienti vero sceminam, post octogessimū. Hanc consuetudinem ex veteri lege, ac ex noua Apostolica habemus, quas leges, instituta, ac præcepta diligenter in omnibus, quatenus fieri possit, obseruamus. Deinde prohibitū est apud nos, ne aut gentes, aut canes, aut alia huiusmodi animalia, in templa nostra intrent. Item non datur potestas nobis ad eundē templum, nisi nudis pedibus, necq; licet nobis in ipso templo ridere, obam-

bulare, aut de rebus prophanis loqui, nec spuerere,
 aut screeare in ipso tēplo. Quia Ecclesię Aethiopię
 non sunt similes terrę illi, vbi populus Israel come
 dit agnū paschalē, decedēs ab Aegypto, in quo lo
 co Deus iussit eos comedere indutos calciamentis,
 & zonis accinctos propter terrę pollutionem. Sed
 similes sunt monti Synai, vbi dominus locutus est
 Mosi dicēs, Moses Moses, exue calciamenta tua,
 quoniā terra, quam pedes tui premunt, sancta est.
 Et hic mons Synai parens nostrarum Ecclesiarum
 est, ex quo suā acceperūt originē, ita vt Apostoli ex
 prophetis, & nouum testamentū a veteri. Pręterea
 nec sacerdoti, nec laico, vel alię personę cuius con
 ditionis sit, assumpta venerabili Eucharistia licet
 expuere, a tēpore matutino, vsq; ad occasum solis,
 & si spuerit, grauissima pœna multatur.

Item in memoriā Christi baptismi, singulis annis,
 oēs in Epiphanijs domini baptizamur, id quidem
 facimus nō q̄ ad salutē spectare credimus, sed p̄
 pter Seruatoris nostri laudē ac gloriā. Neq; vberis,
 atq; refertius spectaculis, iocis, & ceremonijs, vllū
 aliud festum celebramus. quoniā in hoc die primo
 manifeste apparuit sanctissima trinitas, cū dñs no
 ster Iesus Christus baptizaretur in flumine Iorda
 ne, cū spiritus sanctus in specie columbę sup caput
 eius descenderit, et vox de coelo dixerit, Hic est fili⁹
 meus

DE AETHIOPVM MORIB.

meus dilectus, in quo mihi cōplacuit. Qui spiritus sanctus apparēs in specie albæ columbæ, cū facie, & figura patris, & filij apparuit in vna diuinitate. Pariq; modo Christus visus est a sanctis prophetis p̄ multas similitudines & formas. Primū in specie arietis albi, propter salutē Isaac filij Abrahę, eoq; modo nominauit Iacob, Israel & Iacob, Iudā castulū leonis, cui super alios fratres potestatē tribuit dicēs, Ad prædā fili mi ascendisti, requiescēs occubuiſti vt leo, & quasi læna, quis suscitabit eū? Itē manifestauit se Moſi in mōte Synai in specie flāme igneæ, ostendit se sancto Danieli prophetæ in similitudine petrę. Ezechieli quoq; filio hominis apparuit, et Iſaiæ in forma infantis. Manifestauit etiā se Regi Dauidi, & Gedeoni in rore sup vellus. Præter has recensitas formas, in multis alijs visus est a sanctis prophetis. Tametsi tā varijs formis fuerit visus, semper similitudinē patris & spiritus sancti representauit. Et cū de⁹ etiā creasset mundū, dixit, Faciamus hoēm ad imaginem & similitudinē nostrā, & fecit Adam ad suam imaginē & similitudinē. Propterea nos dicimus patrē, filiū, & spiritū sanctū, esse tres vult⁹, in vna similitudinē et diuinitate.

Habemus quoq; a tēporibus Regine Saba circūcisionē, quā ad hūc vsq; diē seruamus. Erat aut huic Regine Saba nomē propriū Maqueda, quę more

maiorum colebat Idola . Ad cuius aures fama sapientię Salomonis cum peruenisset, quendam virū prudentem Hierosolymam misit, vt re omni explorata, certior de Regis prudentia redderetur . Quo reuerso, & re explanata, subito se ad iter, Hierusalē versus cōponit. Atq; cū eo peruenisset, præter multa alia, quibus a Salomone erudita est, legem ac prophetas didicit, eaq; in patriam (facultate impetrata abeundi) proficiscens, in itinere filium, quem ex Salomone cōceperat, peperit, qui vocatus est Meilech, quem ipsa Regina in Aethiopia, vsq; ad vigesimum ætatis annum apud se educavit, ac postea ad Salomonem eius patrem remisit, vt ab eo scientiam & sapientiam disceret, quem per literas obsecrauit, vt filium Meilech coram arca fœderis, testamenti Domini Regem Aethiopię consecraret, ac crearet, neue vltius fœminę ius regnādi in Aethiopia haberent, vt tum in more erat, sed vt recto tramite masculi in regnum succederent . Qui cum Hierosolymam venit, a patre facile matris postulata obtinuit, ac pro Meilech vocatus est Dauid, quem iam abunde in lege, atq; in alijs disciplinis edoctum, pater Salomon constituit ad matrem remittere, id quidem cum maiore ornatu, Regioque apparatu. Ad quod munificentius conficiendum, comites illi nobiles, ac primorum virorū filios tradidit,

DE AETHIOPVM MORIB.

didit, qui ei pro Regio more inferuient. Præterea decreuit cum eo mittere Azariam principē sacerdotum, filium Sadoch principis quoq; sacerdotum. Quod cum Azarias intellexisset, Dauidem hortatus est, vt ei a patre impetraret potestatem sacrificandi, pro successu itineris, ante arcam foederis domini. Qua re a Salomone impetrata, Azarias subito tabulas, q̄ secretissime potuit, ad imitationē tabularum foederis domini dedolare curat. Quibus perfectis, ad sacrificandum se componit, in ipsoq; sacrificio clanculum, atq; mira arte, veras foederis domini tabulas ex arca surripuit, pro eisq; adulterinas, quas secum portauerat, reposuit, se solo, ac Deo cōscio. Hęc narratio apud nos Aethiopes sanctissima & probatissima habetur, vt ex historia ipsius Regis Davidis (quæ iucundissima lectu est) apparet. Cuius historiæ liber tantæ crassitudinis est, quantæ omnes Pauli epistolæ.

Cæterum cum iam Dauid ad fines Aethiopiæ peruenisset, Azarias eius tentorium ingressus, id quod semper apud se occultum tenuerat, ei reuelat, nempe tabulas foederis domini penes se esse. Quare audita, subito Dauid ad tentorium vbi Azarias tabulas foederis domini habebat accurrit. ibiq; præ nimio gaudio ad exemplum aui sui Davidis, ante arcam, in qua tabulæ erant, incepit saltare. Quo a
suis

DAMIANI A GOES

suis viso, & re intellecta, omnes pari modo gaudia
 et leticiam ingentē celebrauerunt. Tandē peragra
 ta magna Aethiopiā parte ad suā matrē peruenit.
 Quæ statim ei imperiū oīm prouinciarū detulit,
 omnemq; administrandi regni curā in eius hume-
 ros reclinauit. Et ab eo tēpore ferme iam inde vsq;
 in hunc diē elapsis interim bis millenis, sexcentis
 annis, regnum Aethiopiæ, recto tramite, de mascu-
 lo semper ad masculū trāfertur. Et ab his tēpori-
 bus legē domini, & circūcisionē seruamus, vt ante
 dictū est. Ab eodem quoq; tpe hucusq; ministeria,
 quæ Salomō filio suo Dauidi ad aulā suam guber-
 nandā ordinauit, in eo ordine ac familijs, quo tunc
 tēporis erant, cōseruantur, nec aulica ministeria ex
 alia stirpe deligere fas habet, vel ipse Impator. Insu-
 per iussu, & decreto ipsius Regine Maquedæ, mu-
 lieres quoq; circūciduntur. Ad id ea ratiōe deducta
 est, vt quemadmodū viri præputium habēt, eodē
 quoq; modo mulieres etiam quandā glandulosam
 carnē, quam Nympham vocant, in genitalibus ha-
 bēt, nō ineptam accipiēdo characteri circūcisōis.
 Id quod fit tam in masculis, q̄ in foeminis ad octa-
 uū diē. et post circūcisionē masculi baptizantur ad
 quadragessimū diē, mulieres vero ad octogesimum,
 nisi aliqua interuenerit egritudo, vt op⁹ sit festina-
 tione. quod si ante tempus constitutū baptizentur,
 infantibus nō licet lacte matris lactari, sed nutricis
 tantum

DE AETHIOPVM MORIB.

tantum , id quidem donec matres purificentur .
 Et aqua in qua baptizantur, exorcismis consecra-
 tur, & benedicitur , & ea ipsa die, qua pueri bap-
 tizantur , venerabile corpus Domini accipiunt, sub
 exigua specie panis. Nos ferme prius caeteris Chri-
 stianis omnibus, baptismum ab Eunuchio Canda-
 cis Reginae Aethiopiae, cui nomen erat Iudich ac-
 cepimus , ita vt in Actis Apostolorum traditur ,
 quem vna cum circuncisione (quam tum temporis,
 vt prius dictum est, habebamus) sancte & Christi-
 ane obseruamus, & Deo adiutore sumus perpetuo
 obseruaturi. Nec quicquam praeter ea , quae in lege
 & Prophetis, & in Euangelio, atq; in libris Syno-
 dorum Apostolorum sunt, seruamus, aut admit-
 timus, & si quae alia praeter haec recipimus, ea ser-
 uantur interim, quod ad ordinem , & pacem Ec-
 clesiae videntur spectare, id tamen sine aliquo pec-
 cati vinculo. Quamobrem circuncisio nostra im-
 munda non est , sed lex & gratia data patri no-
 stro Abrahae est, quam a Deo tanquam signu acce-
 pit, non vt propter circuncisioem saluus fieret, aut
 filij eius, sed vt ipsi filij Abrahae , a caeteris nationi-
 bus dinoscerentur. Et id quod simbolo circuncisio-
 nis latenter ostenditur , eximie seruamus , nempe
 vt corde circuncisi simus . Nec ob circuncisioem
 gloriamur, nec etiam caeteris Christianis putamus
 ob id

ob id nobiliores, nec Deo acceptiores esse, apud
 quem nulla est acceptio personarum, teste Paulo,
 qui etiam ostendit nos saluos fieri non propter cir-
 cuncisionem, sed propter fidem, quia in Christo Ie-
 su nec circuncisio aliquid valet, nec præputium, sed
 noua creatura. Is autem Paulus non prædicauit ad
 destruendam legem, sed ad stabiliendam, qui cir-
 cūcisus quoque fuit, et ex semine Benjamin, is quoque
 Timotheum iam Christianum factū ex matre He-
 bræa, & ex patre gentili natum circuncidit, sciens
 Deum circuncisionem ex fide, & præputium per fi-
 dem iustificare. Et ut ipsemet ait, factus est omni-
 bus omnia, ut omnes faceret saluos. Iudæis tanquā
 Iudæus, ut Iudæos lucraretur. His qui sub lege er-
 rant, quasi sub lege esset, cum ipse non esset sub le-
 ge, ut eos qui sub lege erant, lucrifaceret. His qui
 sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine le-
 ge Dei non esset, sed in lege Christi, ut lucrifaceret
 eos, qui sine lege erant. Et factus est infirmus, ut in-
 firmos lucrifaceret, id quod fecit, ut ostenderet nō
 ex circuncisione, sed ex fide nos salutem consecutu-
 ros. Vnde cum Hebræis prædicasset, tanquam He-
 bræus varijs sermonibus locutus est, dicens, Mul-
 tifaric, multisque modis olim Deus locutus est pa-
 tribus nostris in Prophetis, ostendenseis ex ipsis
 prophetis, Christū ex semine Dauidis secundum
 carnem

DE AETHIOPVM MORIB.

carnem, deinde Christum eis predicavit, cum patribus nostris in tentorijs, in deserto fuisse, eosq; in terram promissionis introduxisse, per manum Iosuae. Praeterea idem quoq; Paulus inibi testatur Christum principem fuisse sacerdotum, ac in novum tentorium intrasse, quod est sanctum sanctorum, & sacrificio sui corporis, Et sanguinis, sanguinem hircorum, ac taurorum, quo nemo accedentium poterat iustificari, aboluisse, et sic multis modis locutus est Iudaeis, multis quoque ritibus, sancta, et incorrupta fide se a suis coli patitur.

Praeterea apud nos habentur semichristiani pueri illi, quos hic audio Paganos ab Romana ecclesia uocari. Qui quoniam sine baptismo moriantur, semichristiani debent appellari. quoniam filij sacrati sanguinis parentum ex baptismo, et ex spiritu sancto, et ex sanguine domini nostri Iesu Christi nati sunt, ex quibus tribus testimonijs omnes Christiani reputantur. Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, et Sanguis, teste Ioanne in sua prima Canonica, etiam ut Euangelium dicit, bona arbor fert bonos fructus, mala uero arbor, malos. Ideoq; filij Christianorum non sunt, ut filij Gentilium, & Iudaeorum, atque Maurorum, qui sunt arbores aride sine aliquo fructu. Christiani autem sunt electi in u-

utero matrum suarum, ut sanctus Hieremias Pro-
 pheta, & sanctus Ioannes Baptista fuerunt. In-
 super infantes Christianarum mulierum, sunt e-
 lecti, & consecrati ex corporis, & sanguinis domi-
 ni nostri Iesu Christi communicatione. Nam foe-
 minae grauidae, cum assumunt venerabile corpus
 domini nostri Saluatoris Iesu Christi, infans ca-
 piens inde nutrimentum, fit sacratus. Quoni-
 am sicut infans existens in utero, ex eius matris af-
 fectibus, contristatur, ac laetatur, sic etiam ex ma-
 tris nutrimento nutritur. Et ut ipse dominus ait
 in suo sancto Euangelio, Siquis comederit corpus
 meum, & biberit sanguinem meum, non gusta-
 bit mortem in aeternum: Rursus quis gustauerit
 meum corpus, & biberit meum sanguinem, erit me-
 cum. Ad haec Paulus doctor Gentium ait, Vir in-
 fidelis iustificatus est per mulierem fidelem, & mu-
 lier infidelis sanctificata est per virum fidelem, ali-
 oquin filij vestri immundi essent. nunc autem san-
 cti sunt. Quod si ita est, ut filij matris infidelis,
 sanctificentur in patris fidelitate, multo sacratio-
 res esse debent illi, qui ex patre, & matre fidelibus
 nati sunt. Ob quam rem longe magis pium erit,
 vocare infantes, antequam baptizati sunt, semi-
 christianos, quam Paganos. Id quoque dixerunt Apo-
 stoli in suis synodorum libris, Omnes qui habent
fidem

DE AETHIOPVM MORIB.

fidem, & non acceperunt baptismum, merito pos-
 sunt dici semichristiaui, qui etiam dicunt in memo-
 ratis libris, Si Iudæus, Maurus, Gentilis fidem ac-
 cipere voluerit, non esset ilico admittendus, sed vo-
 luerūt eum prius venire ad valvas templi, ibiq; au-
 dire conciones, & verba Seruatoris Christi, vt qui
 prius ad fidem incitatus, ac quasi arreptus fuit, iu-
 gum legis cognoscat, quod cum fecerit, vocari pos-
 sit semichristianus, q̄q̄ baptizatus non sit, quemad-
 modū Euangeliū docet, Qui crediderit, & bap-
 tizatus fuerit, saluus erit, qui uero non crediderit, cō-
 demnabitur. Et est etiam moris apud nos, ut muli-
 eres grauidæ ante partus tempus semper confitean-
 tur, ac ut corpus dominicum confesse accipiant. et
 eę, quę hoc nō faciūt, ac puerorū patres, si eas ad id
 nō impulerint, habentur impij, et mali Christiani.

Præterea sciēdum apud nos, confirmationem,
 et chrisma, siue extremam olei unctiōem, pro sa-
 cramento nō haberi, nec in usu esse, ut uideo hic ex
 Romana ecclesiæ cōsuetudine fieri. Itē ex lege Mo-
 si, ac Apostolorū instituto non licet nobis cibos im-
 mūdos comedere, id facim⁹ ad omnē legis, ac scri-
 pturarū obseruationē, quarū octoginta, & unum
 libros, tā ueteris, q̄ noui testamenti annumeramus,
 scilicet ex uetere quadraginta, & sex, & ex nouo tri-
 ginta, & quinque, quem numerum singulorū libroꝝ

rum computatione expressum habemus ab ipsis Apostolis, quibus libris veteris & noui testamenti nihil addere, nec minuere licet, quanquam Angelus de caelo id nobis persuadere conaretur. Et quae talia auderet tentare, pro anathemate reputaretur. Quare nec Patriarcha, nec Episcopi nostri, pro se, nec in concilijs putant, aut opinantur vllas leges se condere posse, quibus ad mortale peccatum obligari quis possit. In ipsis etiam Synodorum libris constitutum a Sanctis Apostolis est, oportere nos confiteri, atque quam poenitentiam, pro magnitudine singulorum peccatorum, a confessore accipere debemus. Instruunt quoque nos, quomodo orandum, & ieiunandum sit, & charitas exercenda. Praeterea hoc familiarissime vtimur, quod statim ad pedes confessoris, cum peccatum commissum est, accurrimus, & hoc faciunt omnes tam masculi, quam foeminae cuiuscumque conditionis sint. Et quotiescumque confitemur, assumimus corpus Domini, & id quidem sub vtraque specie, in pane azymo triticio. Quod si singulis diebus confitemur, singulis quoque diebus accipimus venerabile sacramentum, & id tam apud clericos, quam apud laicos in vsu est. Et sacramentum Eucharistiae non seruetur apud nos in templis, vt sit hic apud Europaeos, nec aegroti corpus Dominicum accipiunt,

nisi

DE AETHIOPVM MORIB.

nisi dum conualuerint, id fit, quoniam omnes tam laici, q̄ clerici consueuerunt illud, ad minus bis in hebdomada accipere, & omnes idem volentes facere templum accedunt, quippe nemini datur nisi in ipso templo, nec id conceditur Patriarche, nec ipsi Praecioso Ioanni. Vt imur etiam semper vno confessore, nec alium accipim⁹, nisi eo absente, quo reuerso, ad ipsum redimus. Et confessores omnium peccatorum dant nobis ex Ecclesie potestate absolutionem, nullo casu Episcopis, aut Patriarche reseruato, q̄uis grauissimo. Vt terius presbyteri non possunt audire confessionem eius, cui consentunt. Praeterea presbyteri, & monachi, & omnes Ecclesiae ministri, apud nos suo labore viuunt. Quippe ecclesia nullas habet decimas, nec accipit, habet tamen proventus, et agros, quos ipsi clerici, et monachi fodiunt, aut sua, aut aliena opera colunt, et nullas alias habent eleemosynas. praeter cas, quae gratis in templis offeruntur, pro exequiis mortuorum et alijs pijs rebus. nec eis licet uicatim mendicare, nec a plebe aliquid eleemosynarum extorquere. Item in nostris templis singulis diebus, una tantum celebratur missa, quam sacrificij loco habemus, nec plures ex ueteri instituto celebrare licet. pro qua quidem missa, nullum precium aut mercedem accipimus, in quo ministerio sacramentum Eucharistiae

+ m. m. m. m. m. m.
 t. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 p. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.
 m. m. m. m. m. m.

stiae

stie non ostēditur, vt hic video fieri. inibiq; omnes
Sacerdotes, & Diaconi, Subdiaconi, & templum
accedentes corpus domini accipiunt, & nullam p-
remissione animarum facimus missam, sed mortui
cum crucibus, & orationibus sepeliuntur in certo
loco, super quos mortuos, præcipue inter alias ora-
tionē, initium Euangelij Ioannis dicimus, & le-
quente die a sepulto mortuo, elemosynas pro eis
offerimus, id etiam postea facimus, certis diebus,
 in qbus omnibus epulis funebribus indulgemus.
 De fide, ac religione nostra diximus. Nunc vero
 quoniam postq; in Lusitaniā venimus, crebras
 disputationes, ac cōtentiones cum doctoribus qui-
 busdam, præsertim cum Magistris nostris, Dida-
 co Ortytio, Episcopo insulæ sancti Thomæ, atq;
 regis Sacelli decano, & Petro Margalho, de dele-
 ctu ciborum habuim⁹, de hac re aliquid dicere nō
 erit incongruum. Primum sciendū est nos ex vete-
 ri testamento delectum ciborum seruare, qui dele-
 ctus ab ipso verbo dei constitutus est, quod verbū
 postea natum est ex Maria virgine, et ambulauit
 atq; versatum est cū suis Apostolis. Id quoq; ver-
 bum dei semper viuum, integrum, inuiolatum ser-
 monem, ac verbum habuit. Nec id quod olim ex
 immūdia prohibuit comedere, postea in aliquo
 sui Euāgelij loco dixit esse cōmedendum. Id quod

DE AETHIOPVM MORTB.

in Euangelio ait, Quod per os intrat, hominem nō
 coinquinare, sed ea quæ ex ore procedūt, non ea de
 causa dixit, vt frangeret id quod antea cōstituerat,
 sed vt refutaret superstitionē Iudeorū, q̄ arguebāt
 Apostolos, q̄ illotis manibus panē manducarent.
 Imo nec Apostoli id tēporis, quando versabantur
 cū Dño nostro Iesu Christo, vnq̄ vli sunt immun-
dis, nec gustauerūt ea, quæ in lege p̄hibita sunt, nec
vllus eorū eā transgressus est. Nec ijs t̄pibus, quæ
 passionē Dñi insecuta sunt, cū Euangeliū cœperūt
 predicare Apostoli, vllis apud nos scriptis p̄bari
 potest, eos edisse, aut occidisse immūda. Verum tñ
 est Paulū dicere, Oē qd̄ in macello venit, māduca
 te, nihil interrogātes p̄pter cōscientiā. Postea si qs
 vos vocat infideliū ad cœnā, et vultis ire, oē quod
 vobis apponet manducate, nihil interrogantes p̄
 pter conscientiam. Rursus, si quis autē dixerit, hōc
 immolatū est Idolis, nolite māducare p̄pter eū, q̄
 indicauit, & propter cōscientiā, & c̄. Oīa hęc dicit
 Paul⁹, vt placeret ijs, qui in fide nō erāt admodum
 cōfirmati, quoniā inter hos & Iudęos varię cōsur
 gebāt disputatiōes ac contētiones, quas vt sedaret,
 Christianis nondū satis confirmatis indulgentius
 morigerabat̄, & acquiescebat. Id tñ faciebat nō q̄
 legē frangere vellet, sed vt plures ita in ceremonijs
 relaxandis gratificando ad fidem alliceret.

Idem

Idem Apostolus quoque ait, Is qui manducat, non manducantem, non spernat, et qui non manducat, manducantem non iudicet, quoniam is qui manducat, domino manducat, & qui non manducat, domino non manducat. Quamobrem indi-

gnum est, peregrinos Christianos tam acriter, ac hostiliter reprehendi, ut ego de hac re, & de alijs, quæ minime ad veram fidem spectabant, reprehensus fui. Sed multo consultius erit huiusmodi Christianos homines, siue Græcos, siue Armenios, siue Aethiopes, siue ex quauis septem Christianorum Ecclesiarum, in charitate, & Christi amplexibus sustinere, & eos sine contumelijs permittere, inter alios fratres Christianos viuere, ac versari, quoniam omnes filij baptismi sumus, & de vera fide vnanimiter sentimus. Nec est causa, cur tam acriter de ceremonijs disceptetur, nisi ut vnusquisque suas obseruet, sine odio & insectatione aliorum, nec commercijs Ecclesiae ob id excludendus est, si peregre in alienis prouincijs domesticos ritus obseruet.

Id præterea quod in Actis Apostolorum habemus, nēpe quo pacto Petrus vidit coelum apertum, & vas descendere quoddam, veluti linteum magnū, quatuor inijs submitti de coelo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpētia terræ, & volatilia coeli. Cui uox dixit, Surge Petre, occide & mandu-

DE AETHIOPVM MORIB.

ca, cui Petrus, Absit Domine, quoniã nunq̃ manducaui omne commune, aut immundum. Cui vox iterum, Quod Deus purificauit, tu commune ne dixeris. Quod vbi cum tertio repetitis vicibus cõtigisset, statim illud vas in cœlum receptum est.

Quibus peractis, spiritus misit eum in Cæsaream, ad Cornelium virum pium, & timentem Deum. Apud quem, loquente Petro, cecidit super oēs, qui verbum Dei audiebant, spiritus sanctus, quo spiritu sancto accepto, Petrus totam familiam Cornelij baptizari iussit. Quod cum cæteri Apostoli, ac fratres, qui in Iudæa erant, Cornelium esse baptizatum audiuisent, Petro, quod dedisset baptismum, et verbum Dei Gentilibus, succensere cœperunt, dicentes. Quare introisti ad viros præputiũ habentes, & manducaisti cum illis? Qui a Petro tota uisione exposita, placati sunt, atq; Deo gratias egerunt dicentes, Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit ad vitam, & recordati sunt verbi Domini, quod in cœlum ascendens dixit, Ite per omnem terram, & prædicate Euangelium omni creaturæ. qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. Tunc Apostoli cœperunt prædicare Euangelium per totum mundum omni creaturæ, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, atq; per omnem terram exiuit sonus

L i eorum

eorum. Et hanc visionem, in qua munda, & im-
 munda apparebant, ita in Aethiopia exponimus,
 munda animalia fuisse populum Israel, immunda
 autem populum Gentilium. Ideo vero Gentiles
 sunt vocati immundi, quod idolorum cultores es-
 sent, & inservirent operibus diabolorum, quæ im-
 munda sunt. Quod autem vox illa dixit, Petre
 occide, id apud nos in hunc modum interpretatur,
 Petre baptiza, & quod dixerit, Petre comede, in-
 terpretamentum habet, ac si dixisset, doce, & præ-
 dica fidem, & legem domini nostri Iesu Christi,
 populo Israel, & Gentibus. Ad hæc certissimum
 est nullibi in scripturis reperiri, Petrum, aut alios
 Apostolos immunda occidisse, aut comedisse, post
 hanc visionem. Porro sciendum est, cum scriptu-
 ra loquitur de pane, non intelligendum esse ci-
 bum, nec corporale nutrimentum, sed explicatio-
 nem, ac expositionem Christi, & scripturarum do-
 ctrinæ. Cōsultum profecto esset, omnes doctores,
 & prædicatores de hoc linteo, quod ostensum fuit
 Petro, sublimia, & alta docere, & non illa quæ infi-
 ma sunt, & quæ nihil ad salutem videntur pertine-
 re, ac non inde documenta aucupari, quasi fas & li-
 citum esset nobis immunda comedere, quando ex
 scriptura id minime colligere possunt. Quid quod
 ipsi Apostoli in suis Synodorum libris præceperunt

DE AETHIOPVM MORIB.

rūt nobis ne comedamus animalia suspensa, suffocata, lacerata, neque semela ab alijs bestijs, nec sanguinem. quoniam dominus amat mundiciam & sobrietatem, & odit gulam, & immundiciam, Et plurimum etiam eos dominus diligit, qui abstinent a carnibus, & multo magis eos, qui ieiunant pane, & aqua, & herbis, vt Ioannes Baptista eremita vltra Iordanem fecit, qui semper vsus est herbis. Et Sanctus Paulus eremita, qui octoginta annis semper ieiunans, commoratus est in deserto, atque Sanctus Antonius, & Sanctus Macarius, ac plurimi alij filij eius spirituales, qui nunquam gustauerunt carnes. Ideoque fratres mei, non oportet nos contemnere, neque insectari proximos nostros, quoniam Iacobus ait, Qui detrahit fratri, aut iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Paulus quoque docet, melius esse vnumquemque vivere contentum suis traditionibus, q̄ cum fratre Christiano de lege disputare. Rursus non plus sapere, q̄ oportet, sed sapere ad sobrietatem, & vnicuique, sicut Deus diuisit mensuram fidei. Quapropter indecens est, cum fratribus de lege, aut de delectu ciborum disputare, quod esca nos non cōmendet deo. praesertim cum ipse Paulus Apostolus dicat, Nec si manducauerimus abundabimus, nec si non manducauerimus,

deficiemus. Idcirco altiora, & cœlestem cibū quæramus, & has infimas & inanes disputationes omitteramus.

Hæc omnia quæ de traditionibus scripsi, non ad disputationem, nec cōtentionem scripsi, sed vt meos quatenus fieri potuit, protegerem, ac defendere contra acerbissimas multorum reprehēssiones, quibus nulla fuit reuerentia, quo minus potentissimū Preciosum Ioannem, ac nos eius subditos conuicijs proscinderent, ac Iudæos, & Mahumetanos appellarent, eo quod circūcisionem seruamus, & Sabbatum sanctificamus, vt Iudæi. Deinde quod veluti Mahumetani, ad occasum solis vsq; ieiunamus, id hominem Christianum minime decere asserentes. Id quoq; acerbissime obijciunt sacerdotum coniugia, vt laicorum licita esse apud nos. Præterea nec id sine morso omittitur, qd̄ primo baptismo, quasi diffisi, singulis annis rebaptizamus, qd̄ præter viros, etiam mulieres circūcidantur, more nec apud Iudæos quidem recepto. Deniq; quod delectum ciborum sanctissime obseruatum volumus. Postremo, quod infantes, qui ante baptismū, Pagani vocari solent, semichristianos nūcupemus. Quibus obtreccationibus coactus sum talia dicere, vt nostros purgarem ab huiusmodi calumnijs, & vt Doctores sacræ Ecclesiæ Romanæ, redderem
nobis

nobis affabiliore. A quibus nescio q̄ pie) mihi interdicitum est sumere corpus Dominicum, postquā in Lusitaniam veni, quod spacium est septem annorum, & (id quod non sine dolore, ac lachrymis dicam) reputor inter fratres Christianos, tanquam Ethnicus, & Anathema. De quibus rebus ille, qui omnia vegetat, videat, cuius iudicio oīa cōmitto.

Ego autem non sum missus a potentissimo domino meo, Imperatore Aethiopum, ad Romanū Pontificem, & Serenissimum Ioannem Lusitanie Regem ad disputationum & contentionum rixas, sed ad amicitiam & societatem contrahendam, nō autem ad traditiones humanas, vel augendas, vel diminuendas. Sed vt de erroribus Arrii principis hereticorum diligenter exquirerem, & intelligerē, an Europēi Christiani cum nostris, ad huius hominis opiniones deuincendas, cōuenirent. Propter cuius errores Niceę, sub Iulio Papa congregatum fuit concilium trecentorum, octodecim Episcoporum. Ac deinde vt scirē, an id apud Europēos Christianos seruaretur, quod Apostoli in suo Synodorum libro præcipiunt, scilicet vt singulis annis bis in Ecclesia Christi concilium celebretur, in quo de rebus fidei rationem habendam statuerunt. Quorum primum voluerunt cogi ad festum Pentecostes, secundum, decima die Octobris.

Deinde

Deinde vt intelligerem, quomodo inter nos conueniret de erroribus Macedonijs, cuius causa, sub Damaso Papa congregatum fuit Constantinopoli concilium centum quinquaginta Episcoporum. Preterea de erroribus Nestorij, propter quem sub Coelestino Papa congregatum fuit in Epheso concilium ducentorum Episcoporum. Postremo vt etiã scirem de quarto ac magno concilio Chalcedoniensi, in quo propter errores Eutychis, congregati fuerunt sexcenti, triginta duo Episcopi, quo tempore Pontificatum obtinebat Romanum S. Leo, ex quo concilio varijs disceptationibus habitis, & nihil ad concordiam Ecclesiæ constituto, atque re infecta, omnes discesserunt, unusquisq; suam retinens opinionem. Quarum Synodorum libros, & aliarum, quæ postea celebratæ fuere, potentissimus Dominus meus Aethiopum Imperator, penes se habet, & de hac zizania, quam aduersarius veritatis Diabolus seminavit inter Christianos, Dominus meus plurimum dolet, vna cum omnibus suis subditis Christi fidelibus. Nostri certe ab exordio primitiue Ecclesiæ Romanum Pontificem, vt primum Episcopum agnouerunt, cui etiam hodierno die, vt Christi vicario paremus. In cuius curia frequentissime essemus, nisi obstarent magna itinerũ intervalla, ac multorum Mahumetha

thanorū regna interiecta, quæ transitū impediunt,
 ita vt susceptis maximis periculis, nihil tamen effi-
 cias. Quæ prudētissimus, & inuictissimus Rex E-
 manuel felicis memorię, qui primus nō sine cœlesti
 numine itinera Orientaliū Indiarū suis nauigatio-
 nibus aperuit, magnā spem præbuit, id in posterū
 cōmodius futurum. Is enim superato Oceano Ru-
 brū mare suis classibus edomuit, nihil deterritus
 magnitudine sumptuū, quo et Christi fidē augeret,
 & ad vsum nostrę amicitiaē, quasi viā patefaceret,
 & id quoniā iā factum est, et vtracq; Gens alterius
 opibus vti potest, breui speramus fore, vt ab Lusit-
 anis, vna cum nostris, armis omnes Mahumetani;
 cæterique Ethnici, ex toto mari Erythreo, ac vni-
 uersa Arabia, Perside, ac India depellantur. iudē
 & illud futurum confidimus, pace inter omnes
 Europæos Christianos composita, vt etiam ex
 Mediterraneis locis, Ponto, aliisque prouincijs,
 inimici Crucis profligātur, vt sit iuxta Christi ver-
 ba, super faciē terrę vna lex, & vnū ouile, & vn⁹ pa-
 stor. Cuius rei oracula duo habemus, alterū ex p̄-
 phetia, S. Ficatoris, alterū ex sancto Synoda eremi-
 ta, nato in extremis Aegypti cauitibus, quorū neu-
 trū ab altero dissentit. Et ex quo Dñs meus poten-
 tissim⁹, legatos serenissimi et prudentissimi Regis
 Emanuelis accepit, videtur fides oraculorum,
 ad euen-

ad euēta properare. Certe iam inde noster princeps nihil magis cogitat, consilijsque, & armis, meditat^{ur}, q̄ vt Mahumetani de facie terræ deleantur. His de causis, alijsque, quas coram serenissimo Rege Ioāne Emanuelis filio exposui, istuc missus sum a domino meo potentissimo, non ad friuolas, & inanes disputationes. Atq; vtinam instituta, atque conatus Principis nostri, pro quibus legatus sum, Deus optimus, maximus ad finem optimum, & ad suam gloriam perducatur. A M E N.

His omnibus explicatis, obiter & breuissime aliquid de statu nostri Patriarche, ac Imperatoris exponam. Primum sciendum solenni ritu Patriarcham nostrum ab Hierosolymitanis Monachis nostris, qui ibi apud sepulchrum Domini habitant, suffragijs creari, idq; hoc modo. Vita defuncto Patriarcha, statim Imperator noster Præciosus Ioannes nuntium aliquem expeditū mittit Hierosolymam ad Monachos ibidem agentes, vt dictum est, qui nuntio accepto, ac muneribus, que Imperator Dominus noster ad sanctū sepulchrū dono mittit, continuo alium Patriarcham suffragijs plurium eligunt. Sed fas non est alium, q̄ Alexandrinum eligere, ac moribus incorruptum. Quo creato, suffragia sua obsignant, eaq; legato, qui

DE AETHIOPVM MORIB.

qui ad id venit, in manibus tradūt. Is statim Cay-
rum contendit . quo ubi uentum est , Patriarchæ
Alexandrino, qui ibi semper sedes habet , creatio-
nem illā legendam porrigit , Cognito autem, quē
ex Alexandrinis delegerunt, uirum tantis honori-
bus destinatum, cum legato in Aethiopiā mit-
tit, qui ex ueteri instituto Monachus ordinis diui
Antonij eremite debet esse, cum quo in Aethio-
piā confestim nuncius proficiscitur . ubi cum ma-
gno gaudio, & honore ab omnibus excipitur . In
quo negotio aliquando annus unus, & alter trāsi-
gitur, interimque Preciosus Ioannes de prouen-
tibus ipsius Patriarchę pro libitu dispensat. Pre-
cipuum aut Patriarchæ officium est, sacros ordi-
nes dare , quos nemo , ipso excepto , aut dare, aut
auferre potest. Caterum nullum Episcopatum .
aut Ecclesię beneficium in ullos confert, id solum
ad Preciosum Ioānem spectat, qui omnia pro suo
arbitrio dispensat. Mortuoque Patriarcha , cuius
ditiones , ac prouentus amplissimi sunt ex solido
omnium illius bonorum fit hæres . Est præterea
Patriarchę munus, excommunicationibus aduer-
sus contumaces procedere, quarum tam arcta obser-
uatio est, ut præuicatori pœnæ perpetuæ inediae
usque ad mortem infligatur . Indulgentias nullas
dat, neq; concedit. Nec pro ullo delicto, quantum

M i cuncy

cunctis magno, cuiquam sacramenta Ecclesie interd-
 dicuntur, nisi tantum propter homicidia. Ipsum
 nomen patriarchatus, nostro idiomate Abunna di-
 citur. Cæterum qui nunc hoc solum tenet, pro-
 prio nomine, quod ex baptisate accepit, Marcus
 vocatur, vir centum annorum, aut ultra. Scien-
 dum etiam apud nos Calendis Septembribus an-
 num incipere, qui dies semper incidit, in vigiliam
 Ioannis Baptistæ. Reliqui dies festi, vt Natalis D.
 Pasche, aliique deinceps eodem tempore, apud nos
 celebrantur, quo in Ecclesia Romana. Id quoque
 dissimulanter prætereundum non est, apud nos di-
 uum Philippum Apostolum, Euangelium & fi-
dem Seruatoris Christi prædicasse. Quod si
 libeat sciscitari de agnomine nostri Imperatoris, is
 sibi persuasum habeat, illum perpetuo appellari
 Preciosum Ioannem, & non Presbyterum Ioan-
 nem, vt hic falso passim iactat. Scribitur enim no-
 stro sermone his characteribus ܡܘܨܐ : ܢܝܢܘܢ : quod
 sonat Ioannes Belul, hoc est, Ioannes Preciosus, siue
 Altus, et in Chaldaica lingua sic scribitur ܢܝܢܘܢ : ܥܘܢܘܢ
 quod est Ioannes Encos, id si interpreteris, etiam
 Ioannis Preciosi, siue Alti significatum habet, nec
 est nominandus, vt Mattheus falso indicauit, Im-
 perator Absynorum, sed Aethiopum. Mattheus
 enim

DE AETHIOPVM MORIB.

enim, quoniam Armenius erat, non poterat res nostras perspicue scire, praesertim eas, quae ad fidem spectabant. Idcirco multa coram prudentissimo felicitis memoriae Rege Emanuele exposuit, quae minime apud nos habentur. Id autem fecit non quod mentiri voluerit, quippe vir bonus erat, sed quod in rebus religionis nostrae non admodum erat edoctus.

Regnorum autem & Imperij successio, non in filium maximum natu transmittitur, sed ad eum, in quem pater id conferre vult. Et is qui modo Imperium tenet, ordine nascendi tertius est, quod pia quadam reuerentia emeruit, cum enim filij a patre moribundo, in regijs solijs sedere iuberentur, ceteris id facientibus, solus id facere recusauit, absit, inquit, id mihi tribui, ut in cathedra domini mei sedeam. Qua pietate a patre circumspecta, ei regna ac imperium tradidit. vocatur is autem David. Cuius imperij ditiones tam Christianorum, quam Ethnicorum mirae amplitudinis sunt. In quibus multi Reges, & reguli, comites, barones, ac proceres, multaque nobilitas inest, ad eius mandata obtemperatissima. In cuius omnibus ditionibus, nulla praeter peregrinam habetur moneta: Aurum vero, & argentum prodere datur, ac accipitur. Oppida & ciuitates apud nos permultae sunt, sed non tales, quales hic in Lusitania

M i i tania

tania videmus, id magna ex parte inde venit, quod Preciosus Ioannes semper in castris, & tentorijs versetur. Quæ consuetudo ideo recepta est, vt Nobilitas continue, & perpetue, se in rebus militaribus exerceat. Nec illud prætereundum videtur; nos ab omnibus lateribus circumdatos esse, ab hostibus nostræ fidei, cum quibus crebro confligimus, semper secundo Marte vsi, quas victorias numinis auxilio imputamus.

Ius autem scriptum, apud nos in vsu non habetur, nec litigantium querelæ libellis, sed ore peraguntur, id fit ne lites auaricia iudicum, & patronorum, in longum protrahantur.

Id quoq; admonitione dignum videtur, Mattheum non fuisse ab Imperatore nostro Dauide missum, ad inuictissimum, potentissimumq; Regem Emanuelem, felicitis memoriæ, sed ab Regina Helena vxore Imperatoris, cognomento Manus Marię, qui huius Davidis, de quo loquimur, auus fuit, quæ tunc temporis ob tenellam Davidis ætatem, regnorum gubernacula administrabat, mulier haud dubie prudentissima, & sanctissima. Eadē ista Helena duos composuit libros sermone Chaldaico, vt erat doctissima. Quorum vnus dicitur Enzera Chebaa, id est, Laudate Deum in organis, in quo de trinitate doctissime disputat, & de matris

41.

DE AETHIOPVM MORIB.

tris Christi Mariæ virginitate. Alter vocat̃ Chedale Chaay, hoc est, Radius solis, in quo acutissime de lege Dei disceptationes habet.

Omnia hæc de fide, religione, ac patrię nostræ statu, ego Zaga Zabo, quod gratia patris interpretatur, Episcopus, & sacerdos, ac Bugana Raz, nēpe miles, ac Prorex prouincię, quę Bugana dicit̃, nec tibi in Christo filiolo meo charissimo Damiano petēti, nec vlli homini talia flagitanti denegare potui, aut negare licuit duabus de causis. quarū prior est, quod in mandatis habeo a potentissimo domino meo Precioso Ioanne Aethiopum Imperatore, omnibus me interrogantibus de fide, religione, ac prouincia nostra, ne quid clam haberem, sed ex fide veritatem rerum, scriptis, & verbis exponerem. Secunda quod operę precium existimarē, mores, ritus, instituta nostra, & locorū situs in publicam notitiã venire. Quas res nemini ad hunc vsq; diem scripsi, nec verbis exposui, non quod ad id laboribus meis parcere vellem, sed quod null⁹ Christianorum hominum, postquam in Lusitaniam veni, a me talia cognoscere appetiuit. De qua re non potui, nec possum satis mirari. Te vero quem rerū nostrarum cupientissimum multis argumētis iudico, per Christi plagas, ac crucem oro, vt hanc nostram fidei, ac religionis confessionem, in linguam
Lati

DAMIANI A GOES

Latinam conuertas, vt per te liceat omnibus pijs Europæis Christianis, ritus, ac integritatem morum nostrorum intelligere.

Porro si tibi inter tuas peregrinationes Romanam petere contingat, tūc nomine meo Pontificem, ac venerandos Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, cæterosque bonos Christi cultores, per Iesum Christum, in osculo pacis salutes, petasque ab ipso Pontifice, vt ad me remittat Franciscum Alvarez, litteris illis suis instructum, quibus Domino meo potentissimo Aethiopum Imperatori respondeat, quo tandem in patriam redeam, meosque lares inuisam, nimium enim diu hic detentus fui, vt ante obitum meum, qui ex nimio senio, pro foribus est, mandata perferam. reliquas deinde vitæ, transacta hac legatione Deo consecrem, diuinisque rebus totus vacem. Ceterum te oro, si aliqua in nostris scriptis non fuerint satis composita, aut ordinata, vt ipse tu id ad phrasim latinam coaptas, sed ita, vt nihil de sensu immutes. Postremo te obsecro, vt inter vertendum exquiras diligenter, vetus, & nouum testamentum, vt intelligas ex quibus locis meas autoritates excerpti, quo certius veritas. Quod si omnia non fuerint tam feliciter tractata, quàm forsitan aliquis curiosus, aut scrupulosus exigat, id condonandum erit

DE AETHIOPVM MORIB.

erit inopiæ, & penuriæ librorum, Chaldeorum, quos penes me non habeo, quos enim habui, iniquitas fortunę in itinere perdidit. Quamobrem destitutus omnium librorum auxilio, nihil, nisi quod recēs memoria adferebat, dictare potui, sed ea omnia certissima fide. Vale filiolo in Christo dilectissime. Vlyssippone, vigesimo quarto Aprilis, Anno salutis nostrę millesimo, quingentesimo, trigesimoquarto.

Postquam hæc omnia scripsi, venit mihi in mentem locus ille, vbi dico Christum descendisse ad inferos, pro anima Adę, atque pro anima ipsiusmet Christi, quam ipse Christus acceperat ex sancta Maria virgine matre sua. De qua re habemus testimonium verissimum, in libris, quos regiminis vocamus, quos Christus Iesus Seruator noster Apostolis tradidit, in quibus habentur hæc verba, quę mysteria doctrinarum appellantur. Quorum autoritate, & testimonio, omnes sine vlla hesitatione, in hac sententia versamur. Ego tamen postquam in Lusitaniam veni, deprehendi Theologos diuersa tradere, contra nostrum omnium opinionem, quę tam certa est, vt non hoc solum, sed etiã omnium hominum animas, ab Adam fluxisse asseramus, & vt caro nostra est ex semine carnis Adę, ita quę anima nostra, quasi lucerna in anima Adę accensa.

*De anima
L. 1. c. 1.
L. 2. c. 1.
L. 3. c. 1.
L. 4. c. 1.*

DAMIANI A GOES

sa originem suam, & naturam ex Adam trahit.
Ex quo apparet nos omnes semen esse Adæ ex car-
ne & anima.

Hiscæ characteribus, manu propria
ipsius Oratoris omnia supra scripta,
subsignata erant.

+

ⲛⲧⲉ : Ⲙⲁⲛ : ⲁⲛⲉ : ⲛⲧⲉⲛⲧⲉ : ⲛⲧⲉ : ⲛⲧⲉⲛⲧⲉ :
ⲛⲧⲉ : ⲛⲧⲉ : ⲛⲧⲉⲛⲧⲉ : ⲛⲧⲉⲛⲧⲉ : ⲛⲧⲉ : ⲛⲧⲉⲛⲧⲉ :
ⲛⲧⲉⲛⲧⲉ :

DE P L O

RATIO LAPPI-
anæ Gentis, Damiano
a Gocs autore.

NON indignum puto Pontifex Maxime, in calce huius nostri opusculi, quoniam ad fidem, & vnionem Ecclesiæ hæc quoque spectant, Ioannis Magni Gothi, Archiepiscopi Vpsalię in regno Suetiæ (vt ab eo ad miserandam Lappianã gentem veniamus) aliquam mentionem facere.

Is autem Ioannes Magnus Gothus, vir est optimis parentibus, ac diuitibus natus, sacrarum literarum non vulgariter peritus, probitate vitæ spectatissimus. Ecclesię Romanę ita addictus, vt eius causa amplissimum Vpsalię archiepiscopatũ cum prouentibus plus minus quadraginta millium aureorum in singulos años, vna cum fundo paterno amiserit. cuius dignitatis, ac bonorum iactura, ab fluctibus fortunæ agitatus, in Prussia, Gedani diu tenuiter victitans delituit. Vbi (interim quod mihi regis mei negotia in illis Germanię partibus tractanda erant) cum eo, ac cum Olao Magno Gotho eius fratre, indissolubilem contraxi amicitiam. Hos inopinate postea Vincentiæ re-

N 1 peri

DAMIANI A GOES

peri multo tenuius, q̄ antea degentes, quem locum ex illis vltimis terrarum oris, propter promulgatum Cōcilium, ex quo nonnihil spei sibi, ac suis calamitatibus conceperant, adeundum esse proposuerant. Concilio tandem intermisso, ij boni viri iam a suis facultatibus plane destituti, quibus dum ampliores essent, sapius in Aquilonaribus illis partibus, pro Romana Ecclesia pugnaverant, & adhuc (si res successisset) pugnatuiri essent, Venetias emigrāt, vel aliena liberalitate, vel suis laborib⁹, præsertim docendo, ac instituendo, victum quæsaturi, nullis enim alijs subsidijs niti poterāt, nisi quod in numinis auxilio totam spem reposuerāt. quo cum peruenissent, solum ab Hieronymo Quirino Patriarcha Veneto, in ipso Patriarchatu humanissime accepti hospitantur, vbi ad hunc vsque diem dilatū Conciliū expectantes hērent. Sub huius Vpsaliensi Archiepiscopatu, pars illius vastę Lappiang prouincię habetur. Cuius indigenę Christi Seruatoris nostri leges minime norunt, id quidem vt a multis, tum bonis, tum fide dignis viris, dum in illis prouincijs versarer, ob turpissimū Pręlatorū, & nobilium quęstum, ac auariciam accidere intellexi. Nam si Christiani essent, liberi essent ab illis vectigalibus, & tributis, quib⁹ ipsi, vt Ethnici mutantur, nobilitas contra cum Episcopis ditescit.

Vetās

DE LAPPIS.

Vetāt igitur eos Christianos fieri, ne subditi suau
iugo Christi, aliquid lucelli eorum tyrannidi, et ra
pacitati subducant, & aliquid ex vectigalibus de
crescat, quibus gens illa miseranda, ab ipsis Monar
chis, turpiter & insatiabiliter premitur et torquet.
qui impatiētissime ferūt, si illi Christiani facti, nō
longe plus vectigalium ipsis penderent, q̄ ceteri
Christiani suis principibus pendūt. ac proinde de
formem istum, & sacrilegū quæstum fidei, ac reli
gioni Christianæ, cōtempta tot animarum salute,
anteponunt, vere habentes claues, quibus nec ipsi
intran, nec alios intrare sinunt. Auariciam sane
inexplebilem, & impietatem intolerabilem, ac a
pijs pectoribus, armis, & scriptis, denicq; totis vi
ribus expugnandam, quam proculdubio sopitam
hoc tempore habuissemus, si hic bonus vir in pristi
num suum honorem restitutus esset, nihil enim ma
gis cupit, nihil acrius meditatur, q̄ quo pacto hæc
gens ad Christi fidem reduci possit, nihil flebilius
deplorat, q̄ quod se autore (id quod sæpe animo
vobuerat) hęc miserādę pecudes adhuc ppter impiã
religionē, per Christianam fidē Christi oues factæ
non sint, nec tā queritur se ab Archiepiscopatu, vel
bonis auitis depulsum, q̄ q̄ careat neruis, auxilio,
& facultatibus, quibus hanc Lappianam plagã, et
medicari, & sub Christi iugū mittere, et Romanæ

DAMIANI A GOES

Ecclesie coniungere possit. Id quidem postea mihi sepius per literas confirmavit, quibus nondum ipse placat⁹, acrem huius negotij, in fine illius primæ Preciosi Ioannis legationis (quam ipsi Ioanni Magno Gotho consecraui) mentionem feci, ne tū quidem mihi ipsi in hoc negotio satis feci, sed cum Erasmo Roterodamo meis literis egi, vt causam istius rei scriptis commendaret. Postmodum in illius contubernio agens, quod mihi cū eo Friburgi Brisgoiæ, ad quinque menses fuit, præsens cum præsentibus verba super eodem negotio feci. Quibus rebus impulsus, constituerat de hac re iustum volumen emittere, mortis tñ interuentu, operis materia, quã iam congefferat, dissoluta est. Nihilominus in suo Ecclesiaste tam nefandam impietatem nõ obtulit, quæ sane talis est, vt omnes Christianos, quibus potentia, & doctrina a deo concessæ sunt, posset quodammodo reos facere, & ab eis in vltimo iudicio, coram iusto Christo iudice vindictam petere.

Videant iam Christianorum Monarchæ, quam rationem, quem calculum tantarum perditarum animarum, in nouissimo die ad Christi tribunal, vbi nec gratiæ, nec indulgentiæ locus est, nec blandimenta, nec assentationes recipiuntur, reddiduri sint. Tu tamen Pontifex Maxime is iam solus es, qui huic morbo mederi potes: Tu iam is es,
qui

qui huic Genti vias domini demonstrare potes, & vt recte in ijs ambulent, dirigere. Tu solus eas de inferno inferiore redimere valcbis. per te paruulis Christū accedere licebit, & in virtute dexterę tuę a dæmonum catenis, ac insidijs liberari, & copiosa Christi in hoc, & in alio sęculo redēptione frui. Vide quam palmam obtinebis, si messis illa multa, te operario in horreum Christi comportetur. Nec dubium est, quin comportabis, modo incipias. Sunt hodierno die cum Gostauuo Suetiæ, & Gothiæ rege aliquot Magnates, ab ecclesia Romana recisi. Sunt in ipsis quoque regnis, qui omnino ex diametro dissentiunt, possis ad vtrosque literas pro tua dignitate, & pastoralis officio dare. eosque per Christi plagas (hunc enim omnes, quęquam ab ipsa Romana Ecclesia dissentiunt, filium dei, & Seruatorem nostrum fatentur) obtestari, vt hanc orientalem, & occidentalem Lappiam, cum Fimarchia, Scricfinia, & Biarmia amplissimis prouincijs, quarum maior pars Christum non nouit, ad eius suauissimum iugum venire permittant, ab eisq; tantum aucupentur, & extorqueant, quantum alij Christiani principes, a suis subditis, vel iure postulare, vel precarijs exactionibus obtinere consueuerunt. Ad id non tantum literę, sed viri quoq; docti, & sanctitate vitę probati mittendi videntur,

tur,

DAMIANI A GOES

tur, vt hæc prouinciæ, Romane Ecclesiæ per Christi fidem coniungantur. Quibus per te vna cum Aethiopica gente, ad veram Christi legem adductis, & si populi irascantur, Dominus sedens super Cherubim regnet, & terra moueatur, ipsaq; exultet, & insule multæ lætentur. Vale Pontifex Maxime in Christo Iesu, AMEN.
 Ex Louanio Cal. Septemb. Anno, M. D. XL.

Quoniam non nihil chartæ supererat, hæc de Lappijs breuiter adijcere voluit.

LAPPIA mari Botnico interiecto in orientalem, & occidentalem diuiditur, cuius æquoris extremū, Tornia est. Ab oriente la cum album tangit, ad septentrionem uarias prouincias amplectēs, ad inco gnitum se extendit. ad occidentem Islādiam respiciens, parti Noruegiæ est contigua. ad meridiem, ab altera Noruegiæ parte, Suetia, Finlandia ac ab utraque Botnia cingitur. Lappia enim orientalis Ecclesiam Diui Andreae in gradu eleuationis poli octogesimo quarto habet, quæ magnifico & sumptuoso templo, ac doctis, & sacrarum literarum eruditus uiris ornatur. Ecclesia hæc Archiepiscopo Upsaliensi obedit, & obtemperat. sub cuius diocesi sita est. Nihilominus eius circumuicini, siue incuria, siue auaritia Prælatorū, & Magnatum (ut dictum est) Christum non agnoscunt. Lappia latino sermone interpretatur inepta, siue secors prouincia. nomen puto inditum inde, quod ex nimio & interfo frigore, solum tanq̄ stupidū, minime aptum sit, nec ad recipiendū, nec ad procreandum fruges. Indigenæ istius prouinciæ, neruosi, & mediocris stature sunt, mire dexteri, & agiles in arcubus, & sagittis utendis. quæ artem iaculandi ab incunabilis sic exercent, ut puero a scopo erranti cibus non detur tātisper, donec in eum recte sagittā dirigat. Pellibus non inele-

DE LAPPIIS.

ineleganter cōtextis loco uestiū præcipue utuntur, quibus se a frigore iniuria iutantur. quod ita etiā pati assueuerūt, ut dū opus sit, id sine aliquo pelliculā munimine expugnare ualeāt. In tabernaculis habitāt, nec domus eis alicui usui sunt, quippe sæpius hinc inde migrāt. Aliam uiuendi rationē quæ uenationis, aucupij, & piscationis non habent, in quibus plurimū præstant. Est enim provincia illa istarum rerū feracissima. Agrū non colunt, nauiculis utuntur, sine aliquo ferreo clauo cōpactis, quibus, piscibus aere exciccatis, ac pellibus onustis ad uicinos nauigant, ut permutatione tantū annonā & pecuniā, nullo sermone adhibito, sed solis nutibus agētes, acquirāt. Id solū accidit ob linguæ barbariæ, & asperitatem, quæ a uicinis nullo pacto intelligitur, alioquin in suis permutationibus sagaces, & expertissimi sunt. Gens bellicosa, & animosa est. Loco equorum utuntur animalibus, quæ Raingi suo sermone uocāt, magnitudinē & colorē asini, iugulas bifidas, formam, atque cornua ceruorum habentibus, sed cornua lanugine quadā cooperiuntur, & humiliora, & raris rariora cerui (ut ipsi uidentur) sunt. hæc tāta sunt uelocitatis, ut spatio xij. horarum uehiculum ad xxx miliaria Germanica præcipiāt. In quorū progressu, læto uel celeri, ex tibiarū articulorum agitatione, ad instar nucū collisionis crepitus auditur.

Religio istius gentis est, & ignem, & stauas lapideas pro dijs habere. Ex quibus re animata eis mane occurrente, totius diei euentum iudicant, & augurantur. Matrimonium obseruant, & mire sunt Zelotypi. Incantamentis sic pollent, ut inter multa alia dictū mira, quæ prætermitto, naues in medio cursu retineant, sic ut nulla ui uentorum amoueri possint. Quod malum solo uirginum excremento foris nauium ac transtris illius, curatur, a quo spiritus illi, ut ab incolis accepi, natura abhorret.

Finis.

ERRATA.

A facie s. uersu 7. pro ipso, eius. B. fa. 6. lin. 19 pro beb almandeb, babel mendel. ¶ C f. 6. li. 11. p. tus, uas. ¶ H fa. 9. lin. 7. Episcopi aut clerici. ¶ I. facie. 7. lin. 7. pro Iudich Indich. ¶ K. f. 3. li. 20. ex Romanæ Ecclesiæ consuetudine. Ibidem fa. 6. li. ultima, Id uero quod ¶ M. fa. 1. li. 24. p. rna perpetuæ inedia.

